

Přední člen obyvatelstva O. N.

Ondřej Neffovi je už sedmdesát a nám gratulantům nezbývá, než si položit zásadní otázku – je už taktéž kmetem? O století dříve by nepochybně byl, Aloise Jiráska tak 23. června 1911 oslovili v narozeninové gratulaci k šedesátinám, Svatopluka Čecha v roce 1896, dokonce když mu bylo padesát. Jenže rozvoj hi-tech medicíny spolu s neměnně zásadními pokroky ve farmakologii rázně zvedly průměrnou délku dožití, a kmetství tím odfoukly kamsi na skládku historie. Obávám se, že kdybychom dnes položili otázku, kdo nebo co je kmet reprezentativním vzorku české populace, mohli bychom se dozvědět úžasně věci.

Internet, který umí odpovědět na skoro každou otázku, nepomůže. Napišete „kmet“, a Google vám vyplivne FM rádio v LA, které už čtvrt století nevysílá, a titulěk „Kmet na kole si nevyšel přijíždějícího vlaku, ten mu amputoval nohu“. Je to ne-spravedlivé. Vždyť Ondřej s pomocí Neviditelného psa udělal pro invazi internetu do českých rodin víc než tučet telefonních operátorů dohromady.

Naštěstí je tu papírový etymologický slovník. Podle něj kmeta definuje kromě nespécifikovaného vyššího věku také to, že je též „přední člen obyvatelstva“.

Potkal jsem kmeta Ondřeje poprvé, když nedělal ještě nic z toho, co z něj s ubíhajícími roky (ale nejen s nimi, taky proto, že umí užívat své různé talenty a je pracovitý) učinilo předního člena obyvatelstva. Mám na mysli politickou žurnalistiku, science fiction a rozvoj internetu.

Psal se tehdy rok 1963 a na ochozu dvorany pražské právnické fakulty jsme čekali, než nás jednoho po druhém vpustí za dveře, za nimiž zasedala přijímací komise Institutu osvěty a novinářství Univerzity Karlovy. Venku přede dveřmi se Ondřej nesažil vůbec předvést jako eso, které všechno ví a všude bylo aspoň dvakrát, spíš pozoroval, jako by čekal na svou chvíli. (Myslím, že právě tahle schopnost – vyhodnotit, co je ideálním window of opportunity, oknem příležitosti – patří mezi Ondřejevy talenty.) Roli esa hrál tenkrát na ochozu takový drobný mládenec se živými očima. Jmenoval se Vladimír Železný. Nevzali nás ani jednoho, sešli jsme se před těmi dveřmi i napřesrok.

První velké okno příležitosti si Ondřej dovedl otevřít ještě na fakultě. Pražské jaro totiž předznamenávali nejen vzpurní spisovatelé, ale také skvělá zahraničně politická redakce Československého rozhlasu, vedená Milanem Weinerem, v níž působili Jiří Dienstbier, Luboš Dobrovský, Jan Petránek, Věra Šťovíčková. Tahle sestava se samozřejmě věnovala i politice domácí. Přiznávám, že jsem mu to tenkrát záviděl. Ondřej tam začal jako elév a prožil oslnivý osmašedesátý rok až do hořkého konce.

Patřilo k logice nastupující normalizace, že místo v tehdejších médiích se Ondřej raději uchytil v propagaci – jako textař a fotograf v Albatrosu, v Kotvě, v Ústředí lidové umělecké výroby. Teprve později se stal technickým redaktorem v Mladé frontě a ještě později redaktorem týdeníku Kmen. A především

pokračování na str. 7

OBSAH

Přední člen obyvatelstva O.N.	1	Zdeněk Burian: 110	15
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Civilizační šok²	21
Hvězdný bulvár	3	Výuka matematiky včera, dnes a zítra	23
Zemřel Kája Saudek	8	Časem s vědou – červen	24
Jaroslav Hromas	8	O velkých činech vědy a techniky	24
Zdeněk Rampas	8	Ze života bílých vran	25
Pavel Herian	9	Třeštění letitého popularizátora 41	25
Ondřej Neff	9	Odposlechnuto na sjezdu	26
Srdce ledu	10	Asociace spisovatelů	26
S Ondřejem Neffem do podzemí	11	DOGMA	27
Telepatie ve službách		Bilcon 2015	28
rakouské monarchie	13	Krvavé dozvuky války	28
Jozef Žrnay: Vesmírne případy	14		

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Ale nejprve k tomu minulému, to bylo vyložene pronásledované osudem, žádný článek nevyšel na celý počet stran, vždy o pár řádků přesahoval, a tak je celé číslo zaměřené šipkami, jak jste si jistě všimli (a jen doufám, že už jste se z toho vzpamatovali). Navíc Bulvár nějak přetekl a chybí kus 21. května, tak abyste nebyli ošizeni, tímto dnem Bulvár začínáme.

A teď už k tomuto číslu, je takové smutečně-oslavně-jubilejní. Začnu tím veselejším, Ondřej Neff oslavil sedmdesátiny, více na stranách 1, 5 a 6, svůj text nám poskytl Jaroslav Veis, před sto deseti roky se narodil Zdeněk Burian, Ivo Fencel tomu věnoval strany 15 až 20, a po letech v kómatu zemřel Kája Saudek, rozloučení na výstavě v Tančícím domě najdete na stranách 8 až 9, kde přetiskujeme řeči Jaroslava Hromase, Pavla Heriana a mé maličkosti. Řeči JWP a Kájova souseda Miroslava Adamce se nedochovaly, neb byly proneseny přímo ze srdce. Místo toho přinášíme příspěvek Ondřeje Neffa z Neviditelného psa.

Ivo Fencel nám poskytl i recenzi druhého dílu Tajemství pěti světadílů, má přečtený i poslední, ale ten až po vydání knihy, Julie Nováková přečetla sbírku Davida Šenka **Srdce z ledu** a Zuzka Hloušková román Jakuba Dotlačila **Jiné životy Hynka Harra**.

5. a 6. června v Praze proběhl v holešovickém klubu Podnik sjezd Asociace spisovatelů. V tomto IK jsou porůznu roztroušeny různé, i kuriózní reakce na tuto událost. Některé příspěvky některých řečníků (předsedy Němce např.) se mi spojily se staršími poznámkami o nové třídě, tak jsem to na zbývající ploše IK trochu rozepsal.

V Praze se od minulého Interkomu zastavil Martin Gilar a v pravou chvíli poslal další pokračování Civilizačního šoku. Stihl to na poslední chvíli, zásoba z loňského roku se právě vyčerpala. Dále se v Praze ukázali Jaroslav Olša jr. a Joanna Czaplínska, od těch jsem pro Interkom nic nezískal, ale svou stopu nepochybně zanechali i oni.

Akademie SFFH (dokončení)

V minulém čísle jsem se věnoval takřka doslovnému opakování některých kategorií v letech 2013 a 2014 a poměrně nevýraznosti hlavních kategorií Nejlepší SF a Nejlepší fantasy a horor.

Překvapením bylo vítězství Maršana od Weira v kategorii Kniha roku. Boris Hokr z toho, že kniha nedostala od Akademie žádné jiné ocenění, vysuzuje, že šlo o cenu útěchy. Na druhou stranu se současně vedení Akademie bude muset vypořádat s návrhem pravidla, aby jedna kniha mohla zvítězit jen v jedné kategorii. Není takového člověka a zjevně ani organizačního řádu, aby se zavděčil všem.

Zato kategorie Zvláštní počin/nováček snad letos splnila své zadání, já jsem sice upřednostňoval poslední díl Kronik české scifi Ivana Adamoviče, ale dobře napsané zdůvodnění nominující akademičky připomenulo, že audioknihy pomáhají dostat fantastiku i ke slepcům (nekorektní pojmenování nevidomých, pozn. pro mladší).

Překvapení/nepřekvapení bylo vítězství dalšího dílu Mycelia, nijak by mě neudivilo, kdyby se to za rok zopakovalo s posledním dílem pentalogie. Odstup od běžné produkce je prostě nepominutelný.

O nejlepším díle domácího výtvarníka jsem se už zmiňoval, ale pokud máte Excel-sior doma, sundejte mu přebal a potěšte se další vychytávkou :-)

Nejlepší překlad, to je obvykle sázka na jistotu, ale přece jenom proti ročníku 2013, kdy se nedbalou prací prvního kola do toho druhého dostaly knihy nebo překladatelé, o kterých nikdo neslyšel, měl letos Richard Podaný důstojnou konkurenci.

Po bezkonkurenčním webu XB-1 zvítězil časopis (XB-1), který konkurenci má a někoho to i překvapilo (byl jsem svědkem takových reakcí), ale pokud si časopis jen neprohližíte a nejdůležitější jsou pro vás povídky, pak je dle mého volba jasná.

Zdeněk Rampas

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 6/2015 (299)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Dalibor Čáp, Ivo Fencel, Martin Gilar, Jozef Girovský, Filip Gotfrid, Pavel Herian, Zuzana Hloušková, Jaroslav Hromas, František Houdek, Ondřej Neff, Julie Nováková, Pavel Poláček, Zdeněk Rampas, Jaroslav Veis, Václav Vlk

Fotografie

Dalibor Čáp

Sponzoři tohoto čísla

Daniela Kovářová

Jiří Doležal

Jiří Grunt

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 8. 7. 2015

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto o sjezdu Asociace spisovatelů

Setkání ukázalo, kde se dnes česká literatura nachází. Není to místo, které by bylo na těle vepředu.

Štefan Švec / Britské listy

Když Pavel Janáček ve své řeči poznamenal, že v české literatuře by mělo být méně demokracie a více selekce, mohlo to také vyznít provokativně, ale v éře, kdy všichni mluví a nikdo neposlouchá, je to smutná pravda.

Pavel Mandys

Na facebookové diskusi k Vopěnkově návrhu si autor tohoto textu přečetl názor překladatele Viktora Janiše: „A co takhle začít na české spisovatele sbírat víčka? Úplně se mi jich zželelo.“ Zdá se mi to být o hodně lepším nápadem, než je ten, s nímž předstoupil pan Vopěnka. (zpoplatnit výpůjčky v knihovnách, pozn. red.)

Jiří Trávniček, literární vědec

◆ ◆ ◆

● **21. května** si dopřávám TV večer na Prima Cool. Nejdřív v Teorii velkého třesku Amy zkazila Sheldoni (a mně) radost z Indiana Jonese (vlastně byl při hledání ztracené archy ve filmu celkem zbytečný) a pak mi takřka dokonale Total Recall zase vrátil víru ve filmovou science fiction.

● **22. května** navštívila redakce Světelných roků představení Morta v Sokolovně Lázně Toušeň.

První informace o tom, že by něco podobného jako divadlo o Zeměploše mohlo někde na této zeměkouli v Toušeni existovat po derniérách Pratchettových her v divadle v Dlouhé, k nám přišla z Nového Zélandu. Tam totiž naše dcera stále sleduje dění na kšichtoknize i jinde ve virtuálním světě. Poté, co jsem už věděl přesně, co na webu hledám, stejně nebylo snadné zjistit podrobnosti, kde se představení koná, kde se dají sehnat vstupenky a podobně. Nakonec se podařilo vypátrat jeden z možných zdrojů vstupenek, a to sice Turistickou informační kancelář v Brandýse nad Labem, telefonicky vstupenky objednat, v době, kdy mají ve všední dny otevřeno, se tam včas dostat a vstupenky si vyzvednout. Naštěstí. Později se ukázalo, že sokolovna byla vyprodaná, stejně si ale myslím, že takovéto představení bylo propagováno málo a při pohledu na program sboru bude i příliš málo zařazováno. Zatím jediná známá další repríza má být 28. srpna.

Obsah vynechám. Ale uznejte sami, že nemá absolutně žádnou cenu se něco pokoušet po těchto veličanech fantasy převypravovat. Takže jen k dojmům...

Sokolovna, vybavená řadami obyčejných dřevěných židlí, na jejichž opěradlech byly ručně popsány papírové samolepky s čísly řad a sedadel, byla zcela zaplněna. Odhadem mohlo na představení přijít kolem 400 lidí. Ale přišlo nám, že vlivem malé propagace tam nebyla ani zdaleka většina diváků z řad sci-fistů nebo fantazáků. Ale třeba se pro ně ještě později podaří odehrát hodně repríz.

Herecké výkony, kostýmy, scény, dialogy i drobné vtípky byly naprosto skvělé, hlediště burácelo smíchy i aplaudovalo mnohokrát v průběhu hry. Naprosto úžasný byl Smř se svými pohyby, se svou mluvou. Krásně se podařilo technikovi ozvučit sál, takže bylo zcela jasné, že když Smř mluví, JSOU VŠECHNA JEHO SLOVA PRONÁŠENA VELKÝMI PÍSMENY.

Premiéra se uskutečnila v rámci IX. Národní přehlídky Sokolských divadel. „Amatérský“ soubor Sokolského divadla Lázně Toušeň (první slovo je úmyslně v uvozovkách !!) předvedl úchvatné představení naprosto srovnatelné s profesionálními výkony souboru Divadla v Dlouhé. Deset hvězdiček z deseti. Jedenáct z deseti by nešlo? Rozhodně se chystáme navštívit i další reprízu v srpnu.

Info o programu sboru je na adrese www.dslt.cz, kde ovšem v době psaní tohoto článku ještě ani informace o představení Mort nejsou publikovány.

Starknest

● **25. května** si i mainstreamová média povšimla, že je ručníkový den, na Radiožurnálu jsem zaslechl reportáž ze střechy Mendelovy univerzity (Brno) a rozhovor s bývalou prodavačkou z Černé planety.

● **26. května** zemřela Dana Čermáková, hostitelka mnoha scifistických a vánočních večírků, zůstala do konce mladá duchem, takže jí doufám s námi bylo stejně dobře jako nám s ní.

● **1. června** Franta Novotný doráží do Bostonu, večer se v RUR Filip Gotfrid zapojil do projektu vzpomínání na své osobní počátky /v/ fandomu.

● **2. června** jsem v Montmartre na Starém Městě vymýšlel odpovědi na otázky ohledně české fantastiky, kterými mě v rozhovoru k vydání **12 nesmrtelných** zasypával Lukáš Prchal z rádia Wave, naštěstí do diktafonu, takže ničemu nevadilo, když mi do toho zavolal synek, že udělal státnice, ani se mi pak netřásl hlas dojetím a pýchou.

Snažil jsem se o smířlivý tón, nedávno jsem si sám vyzkoušel, co je s každou knihou práce, takže jsem se dodatečně dověděl, že jsem byl suchý až nezajímavý. :)

Mort v Sokolovně Lázně Toušeň

Cestou domů jsem si v antikvariátu koupil knihu „Přichází zúctování“ od Roberta Bruce Lockharta, vyšla v roce 1948, překlad je dost děsivý, asi se spěchalo, aby ji komunisti nestihli zakázat (i když tomu zase odporuje dobrá jazyková redakce a pečlivě zpracovaný rejstřík). Je to dílo psané trochu na oslavu autorova přítele dr. Beneše, takže československá věc zaujímá v líčení války až neproporcionálně velké místo, na druhé straně styk s představiteli porobených národů byl součástí Lockhartovy práce. Sir Lockhart měl zajímavý život, v roce 1918 sloužil v Rusku jako agent u bolševické vlády, byl podezřelý z organizace atentátu na Uljanova (Lenina) a před popravou jej zachránila výměna za Maxima Litvinova (ten, než se stal rudým komisařem, byl pomocníkem v knihkupectví londýnské firmy Williams & Norgate).

Jeho tehdejší milenkou byla (baronka) Moura Budbergová, vdova po carském diplomatu Benckendorffovi.

Když se v Rusku objevil Arthur Ransome, pomohl mu Lockhart zachránit Trockého sekretářku Evženu Petrovnu Šelepovou, kterou si později Ransome vzal.

S Mourou se jako s Gorkého sekretářkou (a nejpozději v té době již agentkou NKVD) setkal na své slavné cestě do Ruska i H. G. Wells, a když se jí podařilo Rusko opustit, byla Wellsovou občasnou společnicí do konce jeho života (viz D. Lodge: Výkvět mužství).

Pár perliček: pěkným příkladem běžného textu před vynálezem politické korektnosti je třeba přiblížení tehdejšího účinku rozhlasu na posluchače slovy: *Výsledek byl překvapující a u mnohých posluchačů způsobil hysterickou reakci příbuznou vytržení negra pod vlivem „horkého“ jazzu.*

Zmatek ve vedení britských institucí na počátku „podivné“ války ilustruje autor na anekdotě, kdy tiskový mluvčí

(úředník) odmítá novinářům ukázat letáky shazované nad Berlínem kvůli utajení, aby se to zkrátka nedostalo do rukou Němcům.

Pěkná a asi nijak známá je historka o aberdénském teriéroví Jana Masaryka Gilliem: Když byl v roce 1938 Konrád Henlein ve Spojeném království, požádal o přijetí u Jana Masaryka, tehdy československého velvyslance. Přišel pak se svým strážcem (a nejspíše i dohlížitelem z gestapa). Masaryk na to rea-

goval: „Musíte-li být dva na jednoho, doufám, že nebudete nic namítat, když přivedu svého zástupce.“ Pak hvízdal, přiklusal Gillie a zaujal své místo na židli vedle Jana.

Mr. Eden kritizuje text letáky shazovaných nad Itálii, na jednom místě se mluví o čestné kapitulaci, na druhém o bezpodmínečné kapitulaci, Lockhart to obhájí žertovným tvrzením, že v italštině je to totéž.

● 3. června křtíme další koreanistický sborník, bez J. Olši jr. jako šedé eminence už to ale není ono.

● 4. června jede Michaela s Vilmou, Vilemínou a Sančou na pohřeb Dany Čermákové do Hradiště, já odpoledne vyrazím na další Slova mají křídla, tentokrát do Literární kavárny v Řetězové ulici. Dorazil jsem okolo půl sedmé a tam již večerela Anička Šochová, nejdřív jsem ji nepoznal, oslněný ze sluneční výhně venku, o kus dál popíjel Luboš Y. Koláček, pak s přáteli dorazil Jiří „HangDrum“ Šámal a potom i Inka Hanušová (Jelínková). Nezvykle pozdě se objevil první z organizátorů Lubor Falteisek s tím, že v metru je nějaká nehoda, už jsem viděl, že se bude opakovat Akademický horor, ale pak tu najednou byli Vilma, Jarda Veis, Dušan Spáčil a kupodivu i pár hostů navyklých na Kavárnu Iluse, které neodradila ani změna místa, ani termínu.

Vilma, výborná jako vždy, se nedala zaskočit záluďnými otázkami, navíc vybrala zajímavé ukázky z Mycelia, takže začátek byl v suchu.

Inka inzerovaná jako držitelka mnoha talentů předvedla, že umí i skvěle číst, předčítala svou poezii a povídky svým způsobem přímo dramatizovala.

Charismatický Jarda Veis všechny musel okouzlit svou skromností (doprovázenou šarmem), trochu neplánovaně jsem byl také vytažen před diváky, a i Jiří Šámal dostal dost prostoru pro svou hudbu a zpěv, takže jsme končili okolo půl jedenácté.

Přítomný hispanista a básník Miloš Uličný mi pak napsal: ...večer pro mě znamenal jisté rozšíření mých úzkokolejných zájmů. Dámy Kadlečková a Hanušová mě nadchly, ta druhá má navíc i dobrou poezii.

● **5. června** mi kolem třetí skypoval Franta Novotný z Bostonu, vyšel s počítačem na palubu a ukazoval mi přístav a město a také říkal, že je to první slunečný den po dlouhé době, a když zrovna nefučí studený vítr, tak už také mají 20 stupňů.

● **6. června** mám na Crweconu schůzku s Janou Jůzlovou a Ondřejem Moravou s cílem zhodnotit letošní ročník Akademie a předat zkušenosti novému administrátorovi.

Potkal jsem tam obvyklou posádku: Jirku Pavlovského, Štěpána Kopřivu, Davida Horáka, Martina D. Antonína a chomutovského fanouška ještě z dob Pepy Hrdličky. Na odchodu jsem ještě narazil na Toma Kučerovského a Richardy Klíčnicka a Podaného (ten druhý mi věnoval komiks Teorie rozpadu).

A mezitím se kousek přes řeku v kostele sv. Petra na Poříčí vdala Rita Kindlerová.

A v holešovickém klubu Podnik končí sjezd Asociace spisovatelů, více na straně 26.

V podvečer se mi ozval J. Olša, jr., který je zase na chvíli v Praze, domluvíme se na zítřek.

● **7. června** se po roce zastavil na tříhodinovou konzultaci J. Olša, jr. Uvidíme se ještě na Korejské noci a na oslavě sedmdesátin Ondřeje Neffa, takže jen tak krátce.

● **11. června** zemřel Wolfgang Jeschke, pokusil jsem se o něm něco vytáhnout z Honzy Hlavičky, ale neuspěl jsem, takže zkusím ještě Ondřeje Müllera. Málo se ví, že román „Poslední den stvoření“ inspiroval i českou PC hru „Original Wars“.

● **13. června** jsem zajel na Kobyliště k salesiánům na křest Alžběty Terezie Janišové. Po obědu se podávalo výborné víno z Musilovského vinohradu a docela mě to zmohlo, když mě pak večer Michalea vytáhla na muzejní noc, málem jsem ji nepřežil.

● **15. června** pořádáme pondělní RUR u nás, vyhrabal jsem Interkomy z roku 1984 a začali jsme v nich hledat nějaké pevné body pro sestavování historie fandomu (hlavně pražského, ale nejen jeho).

● **16. června** další perný den, dopoledne promoce v Suchdole a večer Korejská noc v Kongresovém centru. Bohužel Francovi jsou nemocní, takže pár lístků propadlo. Program byl poněkud bizarní. Stamicovo kvarteto na začátku bylo zajímavým kontrastem k následujícím

Rita a Pat (tedy obráceně)

disko programu, úplná alegorie staré malátné Evropy a vše nové vstřebávajícího asijského mládí.

Pak nás Jeho Excellence protáhla na VIP recepci, takže jsme spolu s Petrem a Inkou Hanušovými a Honzou Vaňkem jr. ochutnali korejské speciality a promluvíli s Filipem Škábou.

Při odchodu z recepcie jsme měli ještě jeden neplánovaný zážitek, když jsme celý soubor potkali v metru, všichni z metrové vzdálenosti vypadali jako děti, tohle tancování na rukou a hlavě nemůže dělat nikdo robustní, to by kosti nevydržely.

● **18. června** jedu do Arga pro korektury, a když už tam jsem, tak se zdržím na firemní grilovačce. Richard Klíčnick se vytáhl se svými skvělými hamburgery. Ale ani čufty na špejli nebyly špatné.

● **19. června** na mě Egon přehodil setkání se srbským autorem a TV producentem z Nového Sadu (Vojvodina, Srbsko, ex-YU), píše i sci-fi a fantasy – dokonce v minulém století pár roků žil na Slovensku a publikoval dvě povídky v časopise Nemesis v ČR (a jednu v Krutohlavu). V Praze bude na televizním veletrhu Natpe.

● **22. června** se profesor Klaus sešel s podnikatelem Františkem Savovem, který je ve fandomu znám hlavně jako majitel firmy, která se nevybíravě zmocnila značky Ikarie; i když si za to mohl Vlado Ríša trochu i sám. Co mohl čekat od člověka, který od konkurzního správce přes zákaz ministra financí koupil nakladatelství bývalého SSM za 22 miliard, aby jen budovu obratem prodal za dvojnásobek. A protože rychlému prodeji bránil čtyřicet let budovaný archiv dětských a mládežnických časopisů, odvezli jej Savovovi pohůnci do sběrný papíru.

● **24. června** oslavuje v Brestu ve Štěpánské Ondřej Neff narozeniny,

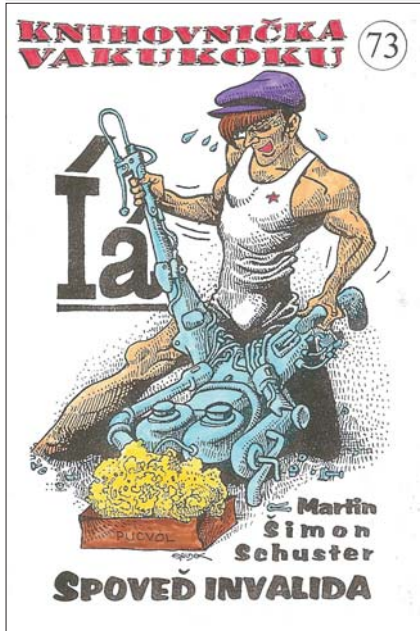
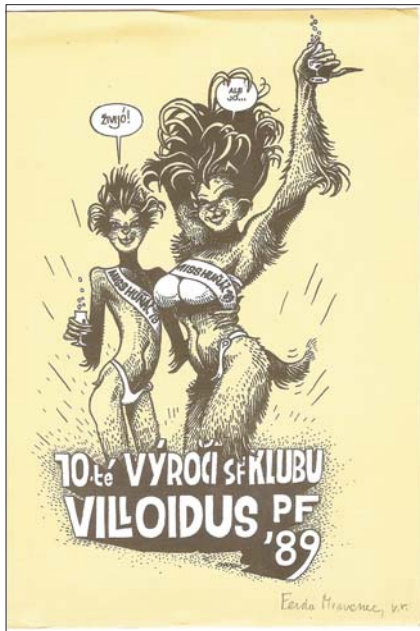
stejně jako ty před pěti roky to organizuje Albartos (tedy Ondřej Müller). Potkal jsem tam Vlada Rišu, Roberta Raměše, Ivo Fencla, který mi slíbil několik textů (a jak vidíte, slib dodržel). Když jsem odcházel, přišla Františka Vrbenská a Jarda Olša, jr. Martin Zhouf Ondřejovi věnoval úřasný obraz na motivy Ondřejovy Verneffovky *Pán pěti světadílů* a pak se dověděl, že zrovna motiv, který použil, se do konečné verze knihy nedostal. To ale nic neubírá na kvalitě Martinova díla. Po čase jsem měl čas chvíli promluvit s Ondřejem Müllerem. Pochválil jsem mu nápad, aby i třetí díl Tajemství pěti světadílů ilustroval další malíř. Pak změna ilustrátora mezi prvním a druhým dílem vypadá od počátku jako záměr a nikoli selhání :-)

Já potom se zpožděním vyrazil do KJV, kde Hana Nájemníková držela přednášku „Mrtví a jejich cesty v době Julese Vernea“. Musím se přiznat, že jsem až do toho večera nevěděl o zvyku na památku fotografovat naaranžované mrtvé, všechny ty stojany, líčení atd. muselo stát hodně peněz, a pozůstalí si jistě dost vyčítali, že si fotografií svých drahých nepořídili, dokud tyto ještě žili.

Dodatečně jsem se dověděl, že Hanka je vystudovaná antropoložka, trochu mě překvapilo, že se dnes stará o děti v mateřské školce, copak nezbylo žádné místo, kde by mohla někoho začleňovat nebo kde by se starala o naše kulturní obohacování něčí jinakostí, asi na to neměla žaludek, a tak se živí užitečnou prací. Sešlo se nás jen pár, i já přišel pozdě, a po mně ještě Františka, ale hned jsem navrhl, že takhle zajímavou přednášku by stálo za to opakovat na Miniconu. Koneckonců zvláště ta část o fotografiích do NTM vyložené patří.

● **25. června** jsem se sešel s Rostislavem Durmanem, zavzpomínal na pobyt v Košicích, kde se seznámil se Šimonem (Martinem Schusterem), popovídali jsme o podobných problémech s vydáváním SF u nás a v Srbsku, malé náklady a čtenáři, kteří mají svých starostí nad hlavu a netouží po tom, aby jim je ještě připomínala četba nebo jim dokonce přidávala nějaké nové a další.

Jestli víte o nějaké české či slovenské literatuře zabývající se alespoň okrajově zeměmi bývalé Jugoslávie, dejte vědět. Rostislav Durman pracuje na projektu „Balkán cizíma očima“. Já mu třeba doporučil Bludičku od Lenovy Štiblarikové, jako

novelu, kde hraje roli (trochu romantičtější srbská komunita v Bratislavě, on už věděl o knize Totál Balkán.

● **26. června** jsem zajel k Podaným na třešně (cestou jsem potkal Moniku z Tritonu, která rovněž využívá autobusové nádraží Černý Most). V Šestajovicích jsem se dověděl, že zemřel Kája Saudek (a také spousta turistů, kteří svou dovolenou podporovali ještě nerozhašenou arabskou zemi). Donesl jsem Richardovi Lokhartovu knihu, snad mu pomůže přečkat dovolenou v Provence, na kterou s Helenou v pátek odjíždí.

● **29. června** se RUR sešla v Časlavské, ale za čtrnáct dní (po Chotěboři) budeme pokračovat v historických bádáních u nás.

● **30. června** se konala další Slova mají křídla, po roce opět v galerii Portheimka, opět bylo horko a navíc málo židli, které si odvezl úřad, který se z budovy odstěhoval. Asi nejzajímavější byla část věnovaná knize Davida Glocknera a Dušana Spáčila Císařův prezident, naznačující, že T. G. Masaryk byl s velkou pravděpodobností synem Františka Josefa I.

● **1. července** se u nás zastavil Martin Gilar pro autoráky knihy Terra Nullius.

● **2. července** rozloučení s Kájou Saudkem v prostorách jeho výstavy v Tančícím domě, Pavel Nosek zařídil, abych tam promluvil za fandum, nejspíš se to mu tím vyhnul sám, připravil jsem si pár slov, tedy vět, po JWP, Mirkovi Adamcovi (spisovatel, scenárista a Kájův souseď) a šéfovi jeskyňářů jsem si už netroufal mluvit po paměti, ale s brýlemi na dálku jsem zase neudržel řádek, takže projev dost ostuda :-)

Ještě jsem uvedl Pavla Heriana,

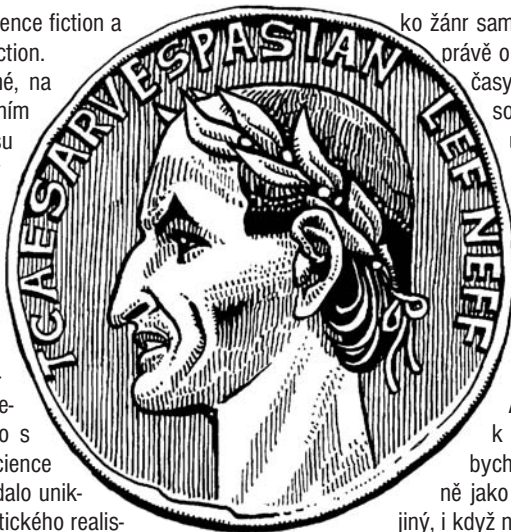
který svými skvělými vzpomínkami snadno a rychle uvedl mé rozpačité vystoupení do zapomnění, našťastí. Rozloučit se a projevit soustrast ze známých dále přišli: Ondřej Neff, Ondřej Müller, Martina Mašínová, gen. ředitel Albatrosu Václav Kadnec, po letech jsem zase potkal Jana Patrika Krásného.... Podrobněji na straně 8 a 9.

Pak jsme ještě vyjeli výtahem do patra, kde byl další díl výstavy, už odvážnější kresbičky z Kájova „hypersexuálního“ období, hlavně ze spolupráce s NEI reportem, ale v jednom koutě jsem našel pozvánku na Villoidon (oslavu 10. výročí vzniku SFK Villoidius) a ilustraci k povídce Martina Schustera. ➡

Následovala prohlídka sklepní části výstavy, kde ve smyč-

Dokončení ze str. 1 začal psát science fiction a neměně podstatně i o science fiction.

Uvnitř SF jsme sešli podruhé, na pěkných pár let. Ondřej byl jedním z mála lidí, který věděl, že píšou spolu se Sašou Kramerem, který jako chartista nic vydat nesměl, a taky mu poskytl své jméno k objevené práci o historii světové fantastiky. Brzy začal mít neobyčejný vliv na mladé muže (jo, tenkrát byla SF především mužskou záležitostí), kteří vytvořili československý fandom, společenství lidí (nebo kmen, řečeno s Vladimírem 518), pro nějž byla science fiction prostorem, do něhož se dalo uniknout ze železných kleští socialistického realismu (pro změnu řečeno s Borisem Strugackým, který spolu s bratrem Arkadijem dal světu slovo stalker). Řekl bych, že bez Ondřejova vlivu i nasazení by československý i později český SF fandom byl nutně jiný, i když nevím jak jiný. Stejně ja-

ce běžel krátký amatérský film zachycující mladého Jáku při práci. To už se většina známých vytratila (nebo možná dopijela víno v patře), a protože jsem z přítomných znal už jen Bereniku Saudkovou, tak jsem si jen prohlédnul zbytek výstavy a následoval příkladu ostatních a vydal se odpoledním vedrem domů.

● **3. července** se koná páteční večírek u Klímových, po dvou měsících jsou všichni řádně natěšeni, takže se ohlásili Hraničkoví (když to dobře dopadne u zubaře), Šárka Nováková s Markem a Jolana s Honzou. Edita Dufková odvážně přijela s malou Berenikou, Vilma zajistila postýlku a přespání, aby si Edita po čase užila večírku.

➔ Večírek měl i zahraniční hosty, z USA zaskočil Martin Gilar a z V. kongresu světové literárněvědné bohemistiky Praha 2015 si odskočila Joanna Czaplínska. Martin ještě neznal Míkovcovy (Járu a Sargo), podle toho, jakou část večera spolu strávili, soudím, že si měli co povídat.

Sice bez Haničky, ale ukázal se i Viktor Janiš, bez Líby zase přišel Honza Vaněk jr. Z dalekých Poříčan s děvčaty přijela Bára Vlasáková (až na tomto večírku jsem se dověděl, že strávila mládí v Kanadě), a Balaena s celou rodinou.

Naopak nepřišli vůbec Stáňa Kučová a mladomanželka Rita (obě jsou na Moravě, to nepochopím :) a Vanda, ta má nějakou letní chřipku. Omluvil se i Jarda Veis, ale používal při tom slova, která si spíše spojuji s mumláním čarodějnic nad kotlem (někde na začátku Macbetha): chalupa, vnouček, prodloužený víkend...

Nakonec se nás sešlo třicet, ale protože jsme využili i zahradu, byl večírek roztráštěnější než minule, kdy nás bylo ještě o sedm více.

Já jsem donesl Stančíkův Mlýn na mumie a Dvanáct nesmrtelných, Julie své Blížence, Martin si našel čas, aby se podíval do brněnského časopisu Kontexty.

ko žánr samotný, který od dob Josefa Nesvadby právě on poznamenal nejvíce. A platí to i pro časy, kdy nebylo zapotřebí uniknout ze socialistického realismu, protože jsme unikli ze socialistické reality.

A pak, když se otevřela informační superdálnice, založil Neviditelného psa, první na internetu vydávané noviny v zemi. Bez oceánu nových médií, zpravodajských serverů, blogů, webu, netu, zkrátka světa online si dnes podstatná část z nás nedovede přestavit ani den, natož noc. A přece to není ani dvacet let, co byl k vidění jen Neviditelný pes. A skoro bych se vsadil, že i český online svět, stejně jako česká SF, by bez Ondřeje Neffa byl jiný, i když nevím jak jiný.

Patří, stejně jako já, ke generaci, pro niž platilo Don't trust anybody over 30, nevěř nikomu nad 30. Dneska je mu 70 a to podstatně je, že se mu pořád dá věřit. Jestli je, či není kmet, je celkem jedno.

Jaroslav Veis

Vilma a Sargo zajišťovaly plynulost proudu dobrot z kuchyně, Hedvika s Bětkou se obětavě staraly o gril, Uršula řídila dětskou sekci v patře, odhadem se sešlo asi osm dětí, okolo půlnoci si je rodiče rozebrali a žádné nechýbělo ani nepřebývalo.

● **10. července** jedu se Zdeňkem Pobudou, Michaelou Volkovou (starala se o stánek Epochy/XB-1 na Světě knihy) a Michalem Štípským na **Festival Fantazie**. Dorazili jsme okolo páté, kupodivu jsem sehnal nocleh v hotelu Fantazie u zámku a dokonce, jak jsem později zjistil, na tu jednu noc měl pokoj jen pro sebe. Docela rozdíl proti loňskému roku, kdy jsem musel půlnocním FF taxíkem do nedaleké (cca 15 km) vesnice (pravda, i tam jsem měl pokoj jen sám pro sebe, přestože u recepcie žili v domnění, že mají úplně všechno plné). Nejspíše letos nebyla druhá sobota vrcholem FF, alespoň ne pro lidi, kteří využívali k návštěvě Festivalu státních svátků. Ani FF už zjevně není pro chudé, za 26 hodin jsem včetně noclehu dal osm stovek. Přijet na víc dnů, po rozpočítání by na jeden každý vyšlo méně, ale i tak si je na FF třeba šetřit jako na každou jinou dovolenou.

Na časnou večeři jsem s Robertem Ramešem zašel do Panského domu, docela podražili. Z náměstí to už byl jen kousek k hotelu, tak jsem se zašel ubytovat a pak se ucabrtán vrátil do Junior klubu. Tady jsem se osvěžil na pořadu hodinového promítání stripů Králíčkových sebevražd. Pro spoustu přítomných mladých to byla naprostá novinka. Připomnělo mi to mé přesvědčení, že k dobrým věcem je třeba se vracet při každé příležitosti, a když žádná není, tak je nutné nějakou záminku vytvořit, a ne se snažit být stále aktuální a zabývat se každou novou či moderní ptákovinou.

V pátek jsem na FF zastihl ještě Víťu Štacha, pak jsem zašel na pořad Pepy Pecinovského o Arestionu a potom Aničky Šochové, byla tu s manželem, o životě její rodiny před válkou a za protektorátu. A pak už jsem odpadl.

Zdeňek Rampas

Zemřel Kája Saudek

Ve čtvrtěk 2.července se v Praze v Galerii „Tančičího domu“ na výstavě kreseb Káji Saudka se zesnulým umělcem rozloučili kromě jiných i býv. předseda České speleologické společnosti Dr. Jaroslav Hromas, za ČS fandom Zdeněk Rampas a za Kájovy fanoušky Pavel Herian. Na závěr přetiskujeme text Ondřeje Neffa z Neviditelného psa:

Vážená rodino, přátelé Káji, dámy a pánové,

byl jsem požádán svými kamarády, jeskyňáři z České speleologické společnosti, abych jako jejich bývalý předseda využil této poslední příležitosti k poslednímu poděkování Kájovi za vše, co pro české a moravské jeskyňáře vytvořil.

A nejen za to, co vytvořil, ale také za přátelství, která při této spolupráci vznikla, za nádherné chvíle přitom strávené, a možná se budete divit, i za společná dobrodružství prožitá v jeskyních Českého a Moravského krasu. Kája, jako „správný řemesník“, totiž nejprve musel jeskyně vidět a pořádně prožít, a teprve poté je „dávat na čtvrtku“. (Sám o sobě totiž říkal, že je „řemesník“, ne umělec, a že zná jen jedno slovo horší než umělec, a to je umělkyně.)

Kája byl autorem prvního prezentačního plakátu Koněpruských jeskyní (1975), řady plakátů, obálek a ilustrací mnoha periodik České speleologické společnosti (zejména bulletinu „Speleo“) a jeho práce pro jeskyňáře vygradovala do série komiksových sešitů s tématy, dotýkajícími se jeskyní, podzemí, tajemna... Mezi jejich autory se vedle Káji objevují jména Josefa Nesvadby, Miloše Macourka, Jaroslava Weigela, Jaroslava Foglara a Ondřeje Neffa.

Přes odpor úřadů (odborů kultury ONV, KNV i MK) je redakce, vedená Kájovým přítelem Pavlem Noskem, vydávala na vlastní zodpovědnost poloilegálně, „jen“ jako interní tiskovinu České speleologické společnosti, základní organizace „Zlatý kůň“.

I v době, kdy se Kája mohl věnovat lukrativnějším zakázkám, ochotně a povětivě kreslil pro jeskyňáře nepřeherné množství drobné grafiky; od nejruznějších diplomů, přes pozvánky, novoročenky, až třeba po svatební oznámení. Mezi jeskyňáři převažují lidé mladí, aktivní, s životním stylem, který dokonale souzněl s vyjadřovacím projevem Káji.

Dodnes vzpomínáme na jeho erotické zobrazení „Stop Aidsů“, kterými proložil i sborník, který prezentoval

Českou speleologickou společnost na Mezinárodním speleologickém kongresu v Pekingu v roce 1993 a kde jsme zachraňovali kriminálem ohrožený osud české delegace vlepováním narychlo sehnanych kousků tapet.

Pro Českou speleologickou společnost Kája ztvárnil i její oficiální znak!

Dlouhý by byl přesný výčet prací Káji pro jeskyňáře. Přes 20 let publikací v našich knihovnách je navždy poznamenáno jeho grafikou a pro mnohé z nás i osobními vzpomínkami.

Za to vše, od nás všech, ještě poslední poděkování.

Dovolte mi také tlumočit touto cestou upřímnou soustrast rodině.

RNDr. Jaroslav Hromas, bývalý předseda ČSS

Vážení přátelé Káji Saudka, promluvit při této příležitosti je pro mě nezaslouženou ctí, neodvažuji se Kájou ani jeho dílo jakkoli hodnotit, jsem tu kvůli tomu jedinému, co mi přísluší, a to je, abych mu poděkoval.

Smutnou shodou okolností je to právě třicet let, kdy jsem se s ním poprvé osobně setkal, samozřejmě jsem už dříve znal jeho dílo, někde dosud máme Mladé světy s jeho Lipsem Tullianem a převyprávěnými operami, ale před zmíněnými desítkami let začal první československý klub přátel science fiction Villoidus vydávat svůj polosamizdatový časopis SF fanzin. Zde všudy/přítomný Pavel Nosek pro něj zajistil Kájovy obálky s variacemi podoby Huňáče zeleného, což byl český název klubu.

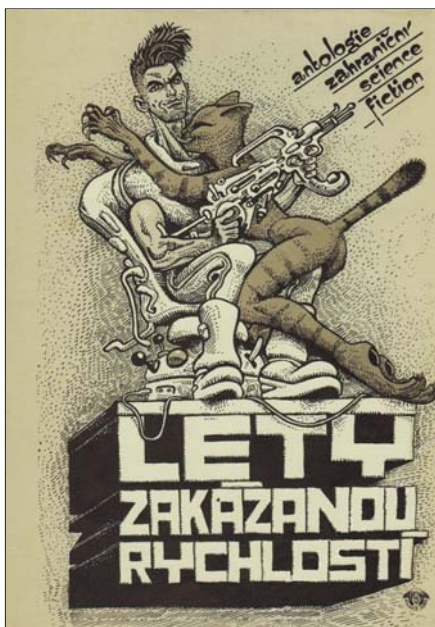
Fanzin vycházel již pár let předtím, ale bez obálky, bylo to dílo vznikající z nadšení nijak literárně neškolených fanoušků a výběr toho, co vyšlo, byl často dán tím, co se zrovna sešlo.

Ovšem od chvíle, kdy fanzin dostal Kájovy obálky, pocítila redakce jak novou inspiraci, tak i zodpovědnost, zkrátka se snažila, aby se i obsahem přiblížila kvalitě obálky.

Kája pak pro nás namaloval ještě řadu dalších věcí (famózní plakát Olomouckého SF plesu, barevné obálky Kočasů 1987 a 1989, logo Parconu v Šumperku, pozvánky na cony, novoročenky a desítky dalších) a udělal obálky pro několik jiných fanzinů, namátkou třeba Poutník nebo Centrum. Věřím, že podobný závazek pocítili i jejich redaktoři.

I za to jsme vděční a děkujeme.

Zdeněk Rampas

Milý Kájo!

Je zvláštní, jakým způsobem funguje lidská paměť. Z některých zásadních událostí si člověk nepamatuje naprosto nic, některé – zdánlivě nepodstatné – detaily si naopak pamatuje celý život.

Vybavuji si naprosto přesně jedno z mých prvních setkání s Vámi. Bylo to v létě 1980, kdy jsem na chalupě mého strýčka objevil na půdě staré Mladé světa s Lipsem Tullianem. Dodnes si pamatuji tu fascinaci a nadšení, se kterým jsem hltal každou stránku. A také to zoufalství, ve kterém jsem stále dokola hledal neexistující pokračování Černého Filipa. Moji dětskou mysl tenkrát nenapadlo, že by tak úžasnou věc mohl někdo beze slova vysvětlit prostě zakázat. Ty komiksy jsem si pak tajně vytrhal a vložil do desek, které jsem si vlastnoručně vyrobil. Dodnes je opatruji jako cenný artefakt a věřím, že mi to strýček jistě odpustil. Bylo to totiž setkání naprosto osudové, které zásadním způsobem ovlivnilo celý můj další život.

Naše první osobní setkání si naopak vůbec nepamatuji. Vím, že mě k Vám uvedl kamarád Jirka Procházka, ale byl jsem tenkrát tak nervózní, že si nedokážu vybavit naprosto nic jiného.

Poté jsem se osmělil a dovolil si přicházet za Vámi již sám. Pamatuji si, s jakým rozechvěním jsem vždy vytáčel telefon a čekal, až se ozve to Vaše charakteristické „Ano?“. Snažil jsem se Vám vždy vysvětlit, kdo jsem, a Vy jste mi vždy odpověděl, že to přece víte a ať přijdu.

Vybavuji si, jak jste vždy otevřel branku a vedl mě zahradou do Vašeho ateliéru, kde jste mi udělal ten Váš mocný čaj do velkého a snad nikdy nemytého hrnku. Vy jste pak seděl na pohovce, já na židli vedle Vašeho pracovního stolu, u nohou mě hlídala Vaše věrná Besynka a povídali jsme si.

Tedy povídali jste především Vy a já poslouchal. Vyprávěl jste mi o všem co se děje okolo, co Vás potkalo, o životě o kreslení a tak. Občas jsem se Vás také na něco zeptal. Dnes mi moje tehdejší otázky připadají naprosto nesmyslné a hloupé, ale Vy jste mi na ně vždy trpělivě odpovídal s téměř až otcovskou laskavostí a shovívavostí. A pokud již nebylo co dodat, zakončil jste to Vaším typickým „Tak“. Dnes bych se Vás určitě zeptal na úplně jiné věci, ale to je dané odstupem těch mnoha let.

Vím také, že jste takto trpělivě, ale vlastně i s určitým potěšením přijímal desítky a možná stovky dalších fanoušků a příznivců. Neodmítal jste je, věnoval jste jim Váš čas, odpovídal na dotazy a s laskavým nadhledem komentoval jejich kresby, které Vám nosili ukázat. A také jim neváhal půjčovat Vaše vlastní – mnohdy stěžejní – komiksová díla bez jakýchkoli pochybností, že se Vám nevrátí zpět.

Nikdy jste se také nikam neprotlačoval, ale trpělivě jste pracoval se zarputilým zaujetím a čistým nadšením, které z Vás

tryskalo a přenášelo se i do Vašich obrázků. Snad právě proto mohu bez nadsázky konstatovat, že se pro mě staly naprosto srdeční záležitosti.

Milý Kájo, děkuji Vám za všechny ty radosti, které jste mi v životě poskytl. Za stovky krásných hodin strávených nad Vašimi obrázky i za ty krátké okamžiky, které jsem mohl strávit přímo s Vámi. Díky Vám jsem také poznal celou řadu mých dobrých kamarádů a přátel. A to je myslím přesně to, co jste vždy chtěl. Nehrát si na žádné velké umění, ale dělat zábavu pro lidi a pro radost. Troufnu si tedy říct, že nejen Vaše práce, ale právě i Vaše chování a lidské vlastnosti z Vás udělaly nedostizného krále českého komiksu. Krále, který tu s námi zůstane navždy nejen na stránkách knih a časopisů, ale i v našich srd-

cích.

Věřím, že se teď' na nás díváte díky Vaší vrozené skromnosti s určitými rozpaky. Ale jsem přesvědčený, že v hloubi duše Vás to určitě těší.

Pavel Herian

Dobrý den, Kájo

V pátek jsme měli oba svůj den, já měl sedmdesáté narozeniny a Kája Saudek odešel jinam. Takže teď' Kájovi vzkazují: když máte ještě patičku mezi dveřmi, chci připomenout něco, co moc dobře víte. Měl jsem vás vždycky moc rád a vážil jsem si vás, ještě před tím, než jsem vás poznal osobně, a mnohonásobně nad to po setkání nad scénářem Arnal a dračí zuby, a poté nad mnohým jiným.

Oni vám to jistě říkali, protože jste byl do poslední chvíle na tomto světě obklopený láskou a účastí. Takže víte, že vaše dílo žije, přestože jste už devět let nemohl namalovat nebo nakreslit ani čárku. Žije a je obdivováno. Máte úžasnou výstavu v Tančícím domě. Vyšly vaše monografie, tedy něco, o čem jiní žvanili za vašeho bdělého života a realizovalo se to až teď'.

Byl jste vždycky originál, svébytná bytost. Nikdy jste nedbal pouček. Majitelé umění schvalují nedbání pouček, dokonce o tom píše eseje a vyučují to na Akademii, ale schvalují jen takové nedbání, které se ubírá podle jejich foršifitu. Šel jste jinudy a taky váš odsun ze života byl neortodoxní. Teď' přicházíte do jiného.

K němu se vyjadřovat nemohu, jelikož o něm vím starou pentli, a povíte mi o něm, až se tam setkáme.

Nezbude mi než vám k němu popřát hodně štěstí. I tady na zemi jste ho měl hodně: měl jste tu báječnou ženu Haničku a dvě skvělé děti a zástupy těch, kteří vás obdivovali, a já se mačkám mezi nimi, abych se prodral kupředu.

Co vás čeká tam, kam jste dnes odešel, si nedovedu představit, a jen to vím, že každá představa je pitomá. Něco tam ale být musí. A popřát vám tam štěstí, to nemůže být na škodu.

Tož tak činím.

Ondřej Neff

Zanechá Srdce ledu čtenáře chladnými?

David Šenk, známý svými pracemi i ze stránek časopisu XB-1, se nedávno představil svou už třetí povídkovou sbírkou v žánru science fiction. Po knihách *Smrtní bohové* (2011) a *Proudové šilenství* (2013) k nám přichází *Srdce ledu*, jehož povedená obálka a slibná anotace nenechají chladným žádného fanouška klasické SF. Nakolik však totéž splňují i samotné povídky?

Sbírkou zahajuje povídka *Souhvězdí Lva*, která svým svižným jazykem i událostmi snadno vtáhne čtenáře do děje – ideální na začátek sbírky. Její námět sice balancuje na hranici klíše, ale Šenk si s ním poradil zkušeně, a tak ji nikdy nepřekročí na tu špatnou stranu. Uvěřitelná postava vypravěče a řada až satirických detailů ještě přidávají na dobrém dojmu z úvodní povídky. Následně *Znamení osudu* je zase rozhodně nejexperimentálnější kousek sbírky. Jeho netypické pojetí armageddonu a vyprávění v druhé osobě jej přinejmenším v našich končinách ozvlášťují. Možná až moc doslovný závěr a některé obrazy přehnané až do klíše ovšem kazí celkový dojem. Nemohu se zbavit dojmu, že pohrát si ještě trochu s použitou obrazností, mohli jsme tu při troše štěstí mít něco opravdu výjimečného. Některé méně podášené pasáže byly možná míněny jako kontrast k temné poetice jiných úseků textu, ale ve výsledku působily spíše jako tokrát použité popisy špíny a násilí.

V povídce *Kamas: Kořeny budoucnosti* si autor poměrně originálně poradil s několika dílčími náměty, zejména paralelními světy, paradoxy cestování mezi nimi a časovou dilatací (v případě povídky pramenící z jiné příčiny než cestování relativistickou rychlostí). Úvod byl lehce zdouhavější, nicméně po představení linie redaktorky zpovídající tajemného Nortona Debussyho se příběh uspokojivě rozpochyboval kupředu a dojem lehkého zmatku byl vystřídán dojemem zajímavé záhady. Trochu kompaktnější zpracování by povídce neškodilo, přesto ale docela potěšila. Povídky *Poslední con* a *Hledání jinoplanetníků* jsou lehce satirickými sci-fi hříčkami, jejichž humor je ovšem chvilkami trochu vyčpělý. Jejich motivy neobsahují moc nového a tamní typy postav jsme už viděli mnohokrát, byť pobaví. Ani *Prorocví Umáma*, které svými motivy šilenství a nebezpečné knihy vzdáleně evokuje lovecraftovské příběhy, nepřináší nic překvapivého. *Co dělá Bůh?* je zábavnou, ač lehce zapomenutelnou satirickou jednohubkou o ne-tak-docela konci světa a pokusu přilákat Boží pozornost.

Na konec jsem si nechala povídky *Fáze fantómových končetin*, *Psychologie pionýrů* a *Srdce ledu*, které obsahují zajímavé náměty, ale liší se v míře jejich využití. Motiv detektiva narozeného a vychovaného na mimozemské planetě a výrazně

ovlivněného tamní biologií je skvělý: nosný, zajímavý, poměrně originální, využitelný mnoha úžasnými způsoby. *Fáze fantómových končetin* s ním pracuje sice zajímavě, ale snaha o vědecko-technický základ tu vychází naprázdno; *technoblábol* povídky je slabší, potlačení skepse se nekoná. Samotný příběh

to naštěstí víc než dostatečně vyrovnává a čte se opravdu příjemně. Nemohla jsem se však zbavit dojmu, že kdyby autor pojal ústřední námět jinak, víc se soustředil na možné konflikty z něj vycházející a dal větší prostor postavám, mohl by z podobného základu místo dobré, ale trochu rozporuplné povídky vzniknout špičkový román. *Psychologie pionýrů* je co do námětu – přípravy a vyslání první mezhvězdné výpravy – a zpracování patrně nejvyrovnanější kousek sbírky. Na nic si nehraje, je zajímavá a uvěřitelná. Titulní *Srdce ledu* je na tom podobně. Ztroskotání lidské a nepřátelské mimozemské lodi na neosídlené ledové planetě je příjemným základem pro svižnou, do military SF laděnou a pěkně napsanou povídku o válce, jejíž skutečnou příčinu mají hrdinové teprve poznat – pokud se zvládnou v nezáviděníhodné situaci zachránit.

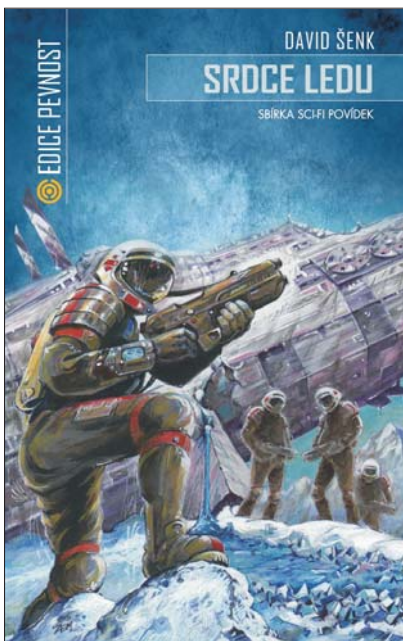
Obálku knihy skutečně nelze než pochválit; totéž ale neplatí o práci korektora. Místy jsem měla dojem, že zaspal nebo sbírkou prošel jen letmo. Chybějící čárky či záměny objektů/obětí přece jen trochu ruší jinak spíše příznivý dojem. David Šenk píše rozhodně dobře a čtivě a umí si hrát s jazykem, některé z jeho povídek však trpí nedostatkem invence, ač jsou všechny řemeslně zvládnuté. Někdy je působivý a originální námět rozpracován méně, než by si podle mne zasloužil. Jindy je ovšem jeho zpracování vyvážené a úměrné nápadu a výsledek je velmi dobrý. Sbírka jako celek tak není vyrovnaná, ale obsahuje kousky, které stojí za to si přečíst a z nichž některé by za jiných okolností mohly vydat i na působivý román. Doufám, že víc takových nám autor přinese i do budoucna. Nakladatelství Epocha zaslouží pochvalu za to, že nám Šenkovi povídkovou tvorbu s odvahou představuje souvisle, tak jak se u autorských sbírek sluší, když by se od nakladatelů podobné pozornosti dostalo více domácím autorům.

Julie Nováková / XB-1

David Šenk: *Srdce ledu* brožovaná, Epocha, 2015, obálka Karel Zeman, 200 str., 169 Kč

Odposlechnuto

Synáček si pořídil elektronický lapač hmyzu. Po týdnu jsem se na to podíval a vypadá to, že ho zabít jednoho komára přišlo na 150 Kč. Někdo by řekl nic moc výsledek, ale kdyby takhle efektivně pracovala OSN, dávno by tu byl ráj na zemi.

S Ondřejem Neffem do podzemí: O knize Pán země

Motto: „I ten nejchytřejší plán se skládá z třiceti dvou chyb.“

Zatul Rimpoche, učitel hlavního hrdiny Neffovy trilogie

Tajemství pěti světadílů

Soudný, dospělý a snad i modelový čtenář (existuje-li) nemůže neakceptovat nejméně v rámci subžánru, ale snad i obecně Neffovu ryze vernovskou trilogii *Tajemství pěti světadílů* (2014- 2015). Její druhý svazek se ocitá na pultech.

Jde o tak čtivou práci, jako by se předčítala sama. Nepopřu přesto, že do nitra jejího soukolí se vpravuji i *campovým* vnímáním. Chci říct: Ano, hltal jsem to „jak malý kluk“, ale taky jsem naladěn na dobrodružno, fikční svět jistého typu a jsem (snad) i *schopen přivěřivé tolerance* k původnímu Vernovu světu *Podivuhodných cest*, tedy legendě legend, nostalgii nostalgii a romantice romantik. K dětství.

Román nedělá nikdy jen autor, to je známo. Ruku v ruce s autorem se musí ubírat čtenář. My. Čtemež i tohoto zbrusu nového „Verna“. Ten měl v životě (rádoby) vyšší ambice (včetně kresla Francouzské akademie), ale „upadl“ do psaní pro děti. To kvůli svému nakladateli Hetzelovi? ptáte se možná. Jistě. Ale věřím, že byl vlastně „autorem dětí“

již z podstaty, už původně. Narodil se takový. Na jedné z těch nejšťastnějších planet. Sedmdesátník Ondřej Neff oproti tomu vůbec není typický „spisovatel malíčkových“, a když chtěl oheďy stvořit knihu pohádek, zasekl se (nebo aspoň prozatím). Tím spíš ovšem lze obdivovat grácii, se kterou vklouzl do bot s bruslemi a na tento led, kde vydržel bez podjetí nohy. Napodobil Vernův styl, to není tak prosté, a napodobil i celý jeho přístup ke světu. Nejen vzorně to udělal, ale přímo intuitivně. Takže nejde o kalkul. Už jako hoch (kdysi na Slapech) ostatně těmito knihami žil a – shodou okolností – nejprve četl méně známou část klasikova díla. Ta původně náležela malíři Janu Zrzavému.

Neff tedy splnil úkol, který si sám vytyčil, ale nejen to. Stihl svůj text současně udělat i polem pro potenciální scénář. Komiksový (na adaptaci už pracuje Petr Kopl), ale třeba i filmový (pravda, Spielberg se zatím neozval).

To, co říkám, platí pro celou trilogii, ale zůstaňme u centrálního, „afrického“ svazku. Ukrývá opět dva díly celkem šestidílného románu. Třetí díl se zove prostě *Afrika*, čtvrtý *Do středu Země*.

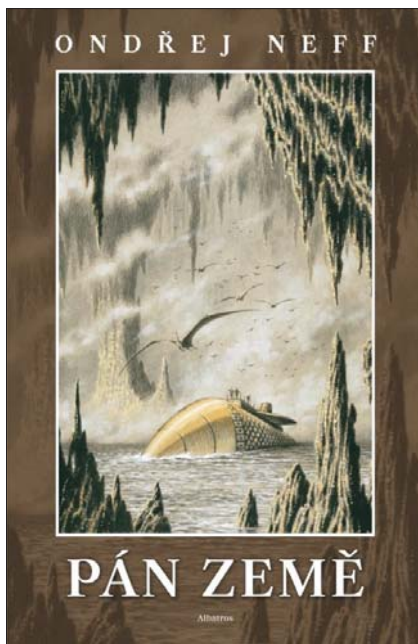
Nečitelný a neprůhledný boháč Virgil Adrian přepravuje vzducholodí z Ameriky do Afriky čtyři kladné hrdiny. Jsou jimi britský agent Maukler (původně hrdina románu *Zemí šelem*), detektiv Fix (původně z *Cesty kolem světa za osmdesát dní*), slečna Winthorpová a desetiletý Marek, její syn a živel.

Ne dle vlastních vůlí jsou tito šťastlivci dočasně nastěhováni do někdejšího Blacklandu, pouštního to města zloducha Harry Killera z verneovky *Podivuhodná dobrodružství výpravy Barsacovy*. Killer sice již nežije, ale jeho sídlo bylo Adrianem přebudováno a přejmenováno na Sunnyville. Píše se rok 1890 a Fix i Maukler u záhadného milionáře zrovna identifikovali signální znaky až nadpřirozené ješitnosti. To, co ten fanatik učinil tváří v tvář tornádu, není totiž ničím méně než megalomanií šílenice. Byť tím připomíná Nema.

Nema, který kdysi vylezl na horní palubu Nautilu za bouře na moři. Ale Virgil Adrian asi bude přece ještě o pár fousků šilenější, jak pochopíme, když s Mauklerem nasloucháme jeho výlevům ohledně čtrnácti himálajských osmitisícovek. Praha je opravdu jako první pokoiť? Ano? Žárlí i na Nema. Vypadá to tak. A Nemo sice, zdá se, zahynul, jak se ví díky zprávě kolonistů z Lincolnova *Tajuplného ostrova*, ale... Opravdu? A co na to Maukler?

Ten není přímo Bondem, ale obyčejným hrdinou taky ne. Překvapeně u sebe dokonce detekuje cosi přínosnějšího než ješitnost. Šestý smysl. Maukler disponuje bravurním talentem. Pozná, na kterých se v té které chvíli nachází zeměpisných souřadnicích. Což se (až podezřele) šikne i potřebám Neffova románu. I když tu mají hrdinové i jiné starosti. Vytyšili již, že je Adrian padouch, a pokusí se o pár úteků. Marně. Ocitnou se zato na palubě „zemní“ ponorky Foktylus (jakési obdoby Nautila) ovládané Adrianovým zástupcem hrabětem Raigastem. Ne, nepronikne s nimi až do středu Země, ale dost kilometrů hluboko ano. Vždyť naše planeta je minimálně pod povrchem děravá jako emental a obří jeskynní bubliny jsou navíc částečně vyplněny vodou.

Jak jsem se zmiňoval už v recenzi na *Pána vzduchu* (první části této trilogie), byl to redaktor Ondřej Müller, kdo vymyslel pojem *verneffka*. Tento pojem se vžil, ale spíš u řady adaptací skutečných verneovek (2008-2011). Albatros jich vydal osm, ale v *Pánu země* čteme dílo ryze původní, i když podle vernovského kadluba lité. „Snažil jsem se, aby měla všechny náležitosti opravdové verneovky,“ uvádí Neff a šli tím směrem s Müllerem i díky jednomu Vernovu výroku. V interview kdysi s vážnou tváří nadhodil, že by rád napsal ještě román, jenž by oživil postavy všech *Podivuhodných cest*, dal je dohromady a čtenáře vedl za nimi na ta místa glóbu, která už díky verneovkám poznali. Odvážný plán. Verne už jej bohužel neuskutečnil, chtěl-li vůbec, a tak to zvládli v Albatrosu prostřednictvím *Tajemství pěti světadílů*, přičemž kontinenty Neff rozumí Evropu, Ameriku, Afriku, Asii a Austrálii, nikoli Antarktidu, jelikož ta ne-

byla za Vernových časů jako regulérní svěťadíl ještě vnímána a Verne ji líčí po Poeově vzoru jen co území púlené v oblasti pólu prúlivem (viz romány *Dvacet tisíc mil pod mořem* a *Ledová sfinga*).

Pán země není našťestí jen zeměpis. Disponuje třeba i figurou „božío“ vynálezce Hillara Bankse (původně také z románu *Zemí šelem*) a jedná se nejen proto žánrově o ryzí sci-fi. Ta graduje v druhé části. *Pán země* je knihou výsostně původní, ale některé scény jsou záměrně parafrázemi sekvencí z verneovek. Třeba ta, v níž hrdinové takřka umřou v nesmírném žáru. Odkazuje nepochybně na kapitolu *Nedostatek vzduchu* z *Dvaceti tisíc mil pod mořem* a současně i na situace z velikého mrazu v románu *Země kožešin*.

Zachránce před horkem se tu stane desetiletý Marek, i když musím žalovat, že se ta scéna blíží hraně pravděpodobnosti. Koincidence událostí s recitací Otčenáše se dokonce možná podobá i parodii. Ale to, řekl bych, nevaří.

I v *Pánu země* pokračuje autor navíc v umném pletení sítě odkazů na další a další verneovky; hlavně ty, jež nešlo do děje zapojit opravdověji.

Zpravodaj listu *Daily Chronicle* Harry Blunt přijímá tudíž po krycím jméně Olbinett z prvního dílu (viz palubní mistr Olbinett z *Děti kapitána Granta*) i jméno *Clovis Dandentor* (stejnomený Vernův román) a hovoří se taktéž o Xirdalově „odpuzovacím přístroji“ (*Honba za meteorem*), přičemž i Zefyrin Xirdal je i jedním ze světově význačných vynálezců, kteří se ve světě *Pána země* pohřešují, aby pak skrytě fungovali v Adrianových laboratořích v bývalém Blacklandu.

Odkazy pokračují a vyskytne se dokonce obava, aby se Markova absence ve škole neprotáhla na „*dva roky prázdnin*“. Jako skutečné osoby jsou zmiňováni hrdina *Školy robinzonů* (jeho strýc je dokonce Raigastovým přítelem) a kapitán Hatteras, dobyvatel točny. Existuje rovněž sopečná Hatterasova hora na pólu i Janin průliv na pólu jižním. Maukler osobně zná i hrdinu *Dramatu v Livonsku* (str. 161) nebo *Čířanových trampot v Číně* (str. 227) a Marek má za úkol zvládnout geografii povodí Dunaje, po kterém plul jistý Vernův *Lodivod*. Co více, postavy z *Pána země* znají i Novou Aberfoyllii (z verneovky *Černé indie*, sic) a mají poněti o tunelu pod Kilimandžárem (*Zmatek nad zmatek*), o zeměměřičích z *Dobrodružství tří Rusů a tří Angličanů*, o opičí osadě Ngala (*Ves ve vzduchu*) atd. Především ale putujeme ve stopách profesora Lidenbrocka a jeho synovce Axela (*Do středu Země*), jehož „spisek“ je v Neffově románovém světě znám. Co ještě víc, Mauklerův úřad řešil případ kapitána Branicana (*Zajatec pustin*) a Maukler sám viděl *Maják na konci světa* na argentinském Isla de los Estados i fotografii *Bratří Kipových* před poravčí četou. Dokonce zná osudy *Trosečnicků lodi Jonathan*. U některých bodů těchto výčtů větřím, pravda, nebezpečí anachronismu. Plyne čistě z té skutečnosti, že se podle Neffovy trilogie muselo ve Vernově světě semlít všechno už před rokem 1890, kdy se *Tajemství pěti kontinentů* odehrává. Což sice možné je, ale uvědomme si, že Verne psal romány až do roku 1905.

A některé (ty) odkazy jsou taky až moc vágní. „Nebo jako kdyby nás přitáhla na svůj povrch prolétající kometa!“ čteme

(*Na kometě*). „Mohl bys tam snadno potkat nějakého pana Negera.“ (*Patnáctiletý kapitán*). „Slečna Winthorpová se opět chlubila svými nákupy a slibovala, že se o svůj šatník opravdu nenechá připravit, ani kdyby soplilo deset sopek a na obzoru strašilo deset zelených paprsků.“ (Verneovka *Zelený paprsek*.) Extrémním příkladem podobného přístupu jsou pak věty: „Trochu jsem blouznil. Zdálo se mi o provazolezci, který veze tlustého Turka v trakaři po laně nataženém přes Bospor. Pak mě napadl pštor zobající diamanty, osedlal jsem ho a prchal před hordou zběsilých Tatarů.“ Do knihy jsou tím „umně“ vtaženy i Vernovy romány *Tvrdohlavý Turek*, *Hvězda Jihu* a *Michal Strogof*.

Zábavně však určitě jsou opakované parafráze klasického začátku *Tajuplného ostrova* („Něco horšího. Padáme.“) a za geniální mám finální propojení *Pána země* s románem *Vynález zkázy*. Lze-li vůbec k *Pánu země* vznést nějaké skutečné výhrady, pak snad leda k úspěchanosti některých kapitol, jako např. té s titulem *Krůček do tmy*. Ale nepopřu, že je právě do ní vkomponována parafráze Axelova bloudění z románu *Do středu země*, a to jako skvělá, vyvažující předzvěst událostí v druhé části svazku.

Co je a co není v podobném typu románu ještě únosné, je ostatně otázkou na přetřes. Ještě nepravděpodobnější než sekvence z nitra rozžhaveného Foktylu je pasáž, v níž si nebohého Marka přehazují z tlamy do tlamy plesiosauri, aby ho převzal pterodaktyl. Ten je vzápětí napaden přerostlými archeopteryxy a tyto Burroughsovým románům podobné chvíle se vskutku blíží tomu, co sám Ondřej Neff nazývá v jiné knize „vědcovým žertem“. A jsou bezesporu „komiksově“. To jistě; ale nezapomínejme, že již sám Verne může být označen co průkopník jisté komiksovosti. A „vztah“ pterodaktyl – Marek, což nepřipomíná obří patagonské kondory, útočící prý na děti (a opět viz *Děti kapitána Granta*)?

Tak či tak jest na soudného čtenáře často pomrkáváno, a když do kapitoly *V obklíčení* nastoupí ke všem monstrům i veliči mravenci, bezděky jsem vzpomněl na prostřední, „údolní“ část poslední filmového *King Konga*, ne-li sekvenci čtvrtého dílu *Indiány Jonese*. Podobně vědomě přemrštěné. Ano, tam i zde už je kumulace stvůr přílišná, byť je to záměr.

Ale i pomrkávání ještě jiného typu nalézáme. Je to vtípný odkaz k další Neffově trilogii *Milénium*, který si autor neodpusťil učinit skrze úvahy o (teoretické) Markově proměně v ještěra (str. 261).

Zatímco *Pána vzduchu* ilustroval Milan Fibiger (jednička) a *Pána země* Lubomír Kupčik (také dobrý, ale dvojka), ve třetím svazku se dočkáme obrázků Petra Kopla, autora spíš komiksového. Navíc, pravda, doplňují trilogii působivá kresebná schémata fantaskních dopravních prostředků od Ladislava Badalce a klasické mapy Jaromíra Vraštila (doplněné červenými čarami nových tras). A co dodat spolu se ctihodnými hrdiny těchto verneffek?

Vím: „Ve chvílích, kdy jde o všechno, hodně záleží na stavu ducha. Naděje posiluje, obavy jsou koulí na noze. No a úplně beznaděj spolehlivě zabíjí.“

Ivo Fencel

Ondřej Neff: *Pán Země, Albatros 2015, 303 str., 349 Kč*

Telepatie ve službách rakouské monarchie

Na sklonku 60. let 19. století se schylovalo k válečnému konfliktu mezi Pruskem a Rakouskem, jen se čekalo na tu správnou záminku. Málokdo však ví, že do historických událostí tajně zasáhla česká parapsychologická společnost. Že jste o ní nikdy neslyšeli?

Začalo to tím, že se Hynek Harr, učitel na dívčí škole, rozhodl zakončit svou obvyklou nedělní procházku sklenicí plzeňského piva. Kvůli banální potřebě rozměnit si drobné však toho večera na návštěvu ke své snoubence Líze dorazí úplně proměněný. U stolu s pečnými holoubaty mudruje o právech žen, až se konzervativní pan Grégr nestačí divit. A čtenář zřejmě taky. Kde jen mladý učitel matematiky k těm progresivním myšlenkám, za které by se nemusela stydět ani Karolína Světlá, přišel?

A i když Hynka Harra ty podivné názory časem přejdou, je to právě snaha zachovat si přízeň rodičů své nevěsty, kvůli které se žene ještě do větších trablů. Zaplete se totiž s první českou parapsychologickou společností, která ho zasněží do tajů magie synchronie. Jako nadané médium tudíž odjíždí s tajným posláním do Berlína, jenže cesta se nakonec nevyvine tak, jak si nešťastný hrdina představoval.

Ač je expozice příběhu trochu delší, jejímu samotnému zpracování nelze nic vytknout. Autor dokázal barvitě vykreslit zlatou éru národního obrození, takže máte opravdu pocit, že kráčíte starou Prahou a kolem vás se prohánějí drožky. Jazyk vyprávění až na drobné excesy také zapadá do dobové atmosféry. Milovník češtiny si proto užije krásná archaická slovesa i lehoučký jazykový humor.

Právě vtip a nadhled, vyjádřený řadou trefných ironických komentářů, dělá tuto knížku velmi čtivou i pro mladou generaci. Vypravěč má na mušce především bojechtivé důstojníky, z jejichž nadutosti a touze po moci si dělá inteligentní legraci. Ke komickému účinku je však nezbytný časový odstup – a ten dnešní čtenář rozhodně má.

Můžete se tedy bavit třeba tím, jak se oficír Karel dělí s Grégrovými o historky z bitev, přičemž se pro své vyprávění inspiroval krvavými romány (nepřátelští vojáci vždycky skončili napíchaní na bajonetech). Hynek s nevolí poslouchá vychloubavě žvanění svého konkurenta a uvažuje, že buď je to tak, nebo má rakouská armáda nějaký zásadní problém s životností svých rekrutů...

Takových míst je v knize celá řada. Při jedné z diskusí dojdou členové parapsychologické společnosti k závěru, že Dickens a jeho romány jsou „něco, co je téměř úplně, ale ne zcela odlišné od Riegra a jeho Slovníku naučného“. Čtenář si tyto nářky užije ještě o něco lépe, když se bude v realitách 19. století více orientovat, ale nezbytné to určitě není.

Dotlačil totiž srší i fórky jiného druhu. O právě budovaném výtahu v hotelu de L'Europe se můžete dohadovat z popisu instalované podivné železné klece, která slouží buď ke skladování opic, nebo k cestování časem. Ironizující nadhled tak dodává vyprávění, které se jinak snaží o imitaci typického vlasteneckého románu, velmi moderní kabát.

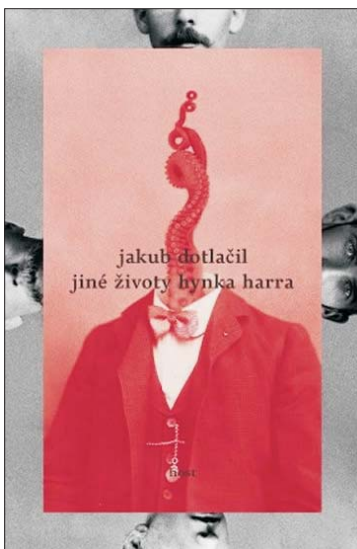
Autor navíc umí čtenáře napínat a překvapit i nečekanou pointou, strhující silou paradoxu. V pravý okamžik se objeví hrozba a po tomto nabuzení už nezbude než číst dál, aby se člověk dozvěděl, zda bude naplněna. Občas je ale nutné přenést se přes určitou popisnost, možná až matoucí množstvím detailů, a i akční scény jsou podány trochu těžkopádně. Divoká honička v drožkách sice připomíná obdobné scény z hollywoodských thráků, ale zřejmě trochu víc potrápí čtenářovu představivost.

A když už jsme u toho filmu, možná někomu motiv trmácejícího se vojáka, který se do téhle šlamastyky dostal grandiózním omylem, vyvolá z paměti slavný muzikál Vlasý. Zatímco však Miloš Forman zvládl vtělit potřebnou symboliku do několika záběrů, autor knihy věnuje Hynkově absurdní anabázi poměrně dost stránek, které ovšem stojí za to. Zmatený hrdina se s puškou na rameni trmácí opravdu úmorně, že by i dobrý voják Švejk zbledl závistí.

Co nelze Dotlačilovi upřít, je cit pro genia loci. Berlín jako místo děje nebyl vybrán jen tak náhodou, autor si ho nastudoval opravdu pečlivě. Kontrast výstavního bulváru Unter der Linden a chudinských okrajových částí až nahání husí kůže. I nebojte, žádný horor, ani sociální balada, ani dělnická agitka se nekonají. Vzápětí totiž následují doporučení pro budoucí bedkr, jak se mají návštěvníci v těchto částech města chovat, aby nepřišli k úhoně.

Možná mezi tím vším humorem najdete i zajímavé filozofické úvahy, které si budete chtít opsat. Románem prostupuje opakující se myšlenka o tom, že nikdo z nás není ostrovem. I magie synchronie, kterou parapsychologická společnost prosazuje (a která má zjevnou souvislost s Jungovou teorií synchronicity), stojí na tomto principu. Zapomeňte na zkrleslé představy o telepatii a duchařských seancích, tady jde přece o vědecký přístup!

Za knihou navíc stojí i dost práce s historickými prameny. Jistě by se jí dalo leccos vytknout – drobnosti, do kterých si každý recenzent zřejmě rád šfouchne. Třeba už samotný pojem „parapsychologická společnost“ je pro danou dobu dost nepravděpodobný (čekala bych spíš „jasnovideckou společnost“), pivo se zřejmě v Čechách nečepovalo po celých pintačích (jako rakouská míra znamenala 2 litry, tak bych předpokládala spíš tradiční půllitrový žejdlík) a obrat „mít sex“ by zřejmě asi také nikdo nepoužil. V neposlední řadě autor sáhl ke

Jozef Žarnay: Vesmírne prípady

Modelová situácia: Máte mladého známeho (vnuka, sestru, synovca...), ktorý sci-fi zažil doteraz len v kine alebo počítačovej hre. Teraz však prejavil opatrný záujem niečo si z toho obskúrneho žánru aj prečítať. Akože papierovú knihu, ozajstnú, ale teda radšej po slovensky.

Čo mu odporučíte?

Potešený prejavenu dôverou, v prvom momente majetnícky mávnete smerom k pretekajúcim policiam s knihami: Všetka aha... Ale hneď v nasledujúcom vám dôjde, že požičať mu najnovšiu pecku od Davida Brina či niektorú obľúbenú paranoidnú depku od P. K. Dicka by asi nebol najlepším nápad. S čím vlastne začať?

U fantasy je to jednoduchšie. Od Pottera a Hobbita vedie plynulá cesta cez svorky vlkodlakov, drakov, druidov a upírov ku Conanovi, Fafhrdovi s Myšilovom a možno, ak sa zadarí, až k Ryhopu alebo Malazskej knihe padlých.

Ale čo sci-fi? Nuž, máme tu klasiku: Asimovove poviedky a Clarka... Niekde v zadných poličkách by sa našli Blíženci z Gemini, možno aj Lietajúci tanier a Indiáni. V knihupectvách sa určite poväľuje zopár young adult románov... Ale treba hľadať! Nie je to také zjavné, také jednoduché.

Oproti fantasy existuje podstatne menej iniciačných kníh, teda ťapých, ktoré by mohli slúžiť ako bezbolestný vstup do SF. A už vôbec nie v slovenčine.

Našťastie máme Žarnaya.

Jozef Žarnay publikoval romány pre deti už od začiatku sedemdesiatych rokov. Tajomstvo Dračej steny, Prekliata planéta či Kolumbovia zo základne Ganymedes boli dlhé roky veľmi populárne a stali sa priam symbolom science fiction pre deti.

Vesmírne prípady sú zbierkou krátkych poviedok, ktoré ni-
.....
slovu „theosof“, ale pracuje s ním v úplne inom významu a trochu tím mate (nebo možná nějakou skrytou spojitost prostě jenom nechápu).

Bohemista a slovenista Jakub Dotlačil žije nyní v Nizozemí. Svou prvotinou *Jiné životy Hynka Harrasi* však ostudu ve své vlasti určitě neudělal. Spiš naopak, toto dílo je důkazem, že o naši minulosti se dá psát poutavě, i když na hranici historické věrohodnosti. Snad tento způsob proplétání skutečných reálií a mystifikace, okořeněný nádechem fantastična, najde přízeň u širší čtenářské obce. V to zřejmě doufalo i Ministerstvo kultury a agentura DILIA, ježto poskytly na vydání knihy finanční podporu.

Zuzana Hloušková, 70 %

Jakub Dotlačil: *Jiné životy Hynka Harra, Host, 2014, obálka Martin Pecina, 320 str., 254 Kč*

kdy nevyšli knižne, boli publikované len časopisecky alebo neboli vôbec. V týchto textoch autor už nepoužíva detských hrdinov, stále sú však zjavne písané s ohľadom na mladých čitateľov. Poviedky idú k jadrú vecí tou najpriamejšou a najjednoduchšou cestou – mnohé z nich sa v podstate skladajú len zo stručnej expozície a pointy. Len pár z nich je ambicióznejších s rozvinutejším príbehom. Témy sú tradičné sci-fistiké – cestovanie v čase, stretnutie s mimozemšťanmi, paralelné svety, ktoré sú podfarbené detektívnou zápletkou alebo záhadou. Takmer všetky však obsahujú to najdôležitejšie – detský čitateľ pri nich môže zažiť klasický sci-fistiký pocit úžasu.

Čitateľ poučený desaťročiami vývoja sci-fi cíti, že poviedky výrazne zosťarili. Mnohé z nich teraz vyznievajú naivne a pointy uhádneme už na začiatku. V niektorých textoch sa ako pointa predkladá to, čo by malo slúžiť ako východisková situácia príbehu – keď čitateľ čaká, že sa zvrát nejakou zaujímavou vyvinie (ako vyzerá svet, kde Napoleon neprehrá? ako sa ľudia vyrovnávajú s náhlou farbosleposťou?), príde koniec. Problém je aj s postavami, autor sa nesnaží o charakterizáciu. A tak

aj keď Rad Torysan, galaktický policajt, ktorý by mal spájať poviedky v druhej časti knihy a v úvodnej poviedke Hora svetla vyznieva ako veľmi sľubný hrdinský materiál, vo všetkých nasledujúcich splyva s ostatnými postavami a nepredvedie nič, kvôli čomu by si ho mal čitateľ obľúbiť.

Takže, komu je kniha určená? Nostalgikom, ktorí si chcú pripomenúť ten úžasný zážitok, ktorý mali pri čítaní Dračej steny. Tým, ktorí sa zaujímajú o historický vývoj slovenskej sci-fi, prípadne chcú vlastniť poviedky, ktoré knižne nikdy nevyšli. Ale možno najviac deťom, nádejným fanúšikom, ktorí sa po tomto začiatku postupne, krok za krokom, dopracujú s spomínanému Brinovi, Herbertovi alebo Eganovi.

Jozef Girovský / fandom.sk

Jozef Žarnay: *Vesmírne prípady, Artis Omniss, obálka Martina Pilcerová, 144 str.*

Odposlechnuto na fóru nekorektného humoru

Tak dlouho se chodí bojovat za lidská práva, až se jde do mešity. (+37-38)

Zavolal jsem na Linku důvěry Islámského centra, že mám sebevražedné myšlenky. Všichni byli velice nadšení a ptali se, zdali umím řídit letadlo. (+82-5)

Mate mě ten nepoměr plusíků a mínusíků u podobných vtípků (umístěných prakticky vedle sebe), vypovídá to něco o něčem? Třeba o touze po omoletě bez nutnosti rozbíjení vajec?

Zdeněk Burian: 110

Právě tolik let letos uteklo od narození nejslavnějšího českého „malíře dobrodružství“, jehož báječné ilustrace k románům Jules Verna reeditoval v posledních letech Albatros v rámci osmi „verneffek“ z edice *Knihovna pro 21. století*; jde o knihy *Dvacet tisíc mil pod mořem*, *Patnáctiletý kapitán*, *Pět neděl v balonu*, *Tajuplný ostrov*, *Nový hrabě Monte Christo*, *Dva roky prázdnin*, *Zemí šelem* a *Děti kapitána Granta*. Samo sebou, že se nejedná o jediné Burianovy práce na poli sci-fi, akce, dobrodružna, fantazie a kouzel. Byl nezmar.

Jako Zdeněk Michal (anebo snad Michael?) František Burián (sic) se narodil právě před sto deseti roky v Kopřivnici paní Hermíně (za svobodna) Barabášové a pravým otcem mu s nevyšší pravděpodobností byl cestovatel Enrique Stanko Vráz (1860-1932). Určitě není bez zájmovosti, že také Vrázův původ je obestřen rouškou tajemství a jednalo se dokonce snad o hraběte Kolowrata či podle jiných mínění o nemanželského syna Thurn Taxisova.

Tak či onak měl Stanko toulavé boty – až do svých šedesáti let, kdy jej rakovina připravila o levou paži (1920). Rok nato se definitivně vrací, ale na to, aby podporoval syna, nemá. Ani se k němu ostatně nehlásí.

Do svých pěti let žil Zdeněk na náměstí ve Štamberku, načež se rodina vrátila do Kopřivnice, ale také odsud se (o prázdninách 1915) přestěhovala – na rok do Brna.

Zdeněk ukončil docházku s jednou trojkou z tělocviku a s dvojkou ze zpěvu; na základní škole ho učil krajinář Adolf Pitr-Bartoň (1879-1925). Pro zkoušky na pražskou Akademii (1919) předložil portréty naplň slepého starce a skupiny kovářů; tak zdařilě, až jej Švabinský, Obrovský, Hynais a Bukovac (po zamrknání) doporučili rovnou do druhého ročníku.

Ocitl se tím ovšem již ve čtrnácti letech vedle i dvaadvaceti letých studentů a kamarády našel víc mezi trempy z party úředníka Čeňka Zahradníčka. Dali mu přezdívku Burka.

Burian sice studoval na výtečnou, ale po konfliktu, jenž souvisel s výstavou, ze školy odešel (1921) a nikdy se nestal „akademickým“ malířem. Knihy, pravda, začal ilustrovat už počínaje rokem 1920, kdy zvládl obálky *Tarzana*, a první „jeho“ román *Dobrodružství Davida Balfoura* od Roberta Louise Stevensonova v překladu Zdeňka Matěje Kuděje vyšel roku 1921. To ještě netušil, že se i ke Stevensonovi vrátí, i když teprve roku 1961 *Pokladem na ostrově* (ale už v letech 1927-29 udělá „aspoň“ pět Stevensonových obálek).

Ale vraťme se k podzimu 1921, kdy spolu s kamarády na Sázavě vybudoval Osadu Arizona včetně nejstarší tamní trempské chaty. Osada bohužel do roka vyhořela a Burka a „arizonský šerif“ Zahradníček jezdili poté do jiných – na Montanu na Berounce a na Tornádo u Kazína.

V letech 1922 a 1926 navštívil Burian Slovensko. Díky trempování také potkal vinohradskou prodavačku Františku Loudovou (1904-1979), i vzal si, když mu bylo dvaadvacet, a svědky se přitom stali jeho kamarád Zahradníček a Zahradníčkova budoucí žena.

Manželé Burianovi žili poté v podnájmu ve Vršovicích a roku 1927 se jim narodila dcera Eva, Tři roky nato jim Vilímek sehnal lepší byt na Žižkově.

Počátkem třicátých let Burianovi navštívili Itálii, ale pak už pracovitý Zdeněk takřka necestoval. V Praze se ovšem krátce před válkou přesunul na Vinohrady a v letech padesátých letech do vily v Podolí. Času trávil i ve Vráži u Černošic, kde měl ateliér. Ale ke knihám.

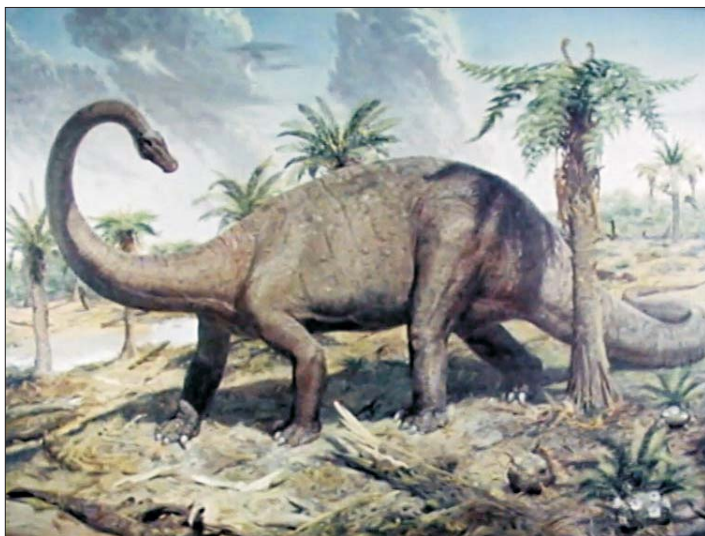
Prvotinu mu vydal Antonín Svěcený (1871-1941) a díky Svěcenému přišel na trh rovněž Kudějův dvousvazkový *Kráľ tuláků* (1923-22). Nakladatel se tehdy, to nelze popřít, doplňováním obrázkům zbavoval ležáků.

Od roku 1924 pracoval Burian po dvě desetiletí pro předního geografa Stanislava Nikolaua (1878-1950), kterého po válce čekal soud a výluka ze Syndikátu novinářů, to však ještě netušil a počínaje rokem 1923 redigoval časopis *Širým světem*. Burian mu pomáhal a také ilustroval Nikolauovu knižnici *Země a lidé*. V ní kupř. Mukerdzího *Zvířata a lidi v džungli* (1926), Shackletonův *Pokus o přechod Antarktidy* (1927) a knihu *O žebračce holi do svatého města* (1931) od Alexandry David-Neelové (1868-1969).

Snad už roku 1925 podchytil však Buriana zmiňovaný J. R. Vilímek mladší (1860-1938) a poskytl šanci ilustrovat *Dobrodružný svět* (1928-1934), kde tak vyšel i Assolantův *Rudý Montluc* či Wallaceovi *Spravedliví muži z Cordoby*. Burian tehdy vytvořil i obálky dalších tří wallaceovek, pro Vilímka ilustroval *Stopování* od Maxe Branda (Fredericka Fausta), nicméně hlavní porci obálek pro další Brandovy kovbojky včetně *Hvízdavého Dana* (celkem šestnáct titulů) produkovali již konkurenční Toužimský a Moravec.

Vilímkovi zato kreslil do časopisu *Malý čtenář* (1929-40) a právě zde osudově narazil i na prvního svého „autora pravěku“ R. R. Hofmeistera.

Především ovšem začal s obrázky k jedenácti verneovkám. Byly to romány *Do středu Země* (1928), *Dva roky prázdnin* (1936), *Dvacet tisíc mil pod mořem* (1938, varianta 1948), *Patnáctiletý kapitán* (1938, varianta 1948), *Tajuplný ostrov*

(1939, varianty 1948, 1949, 1965), *Děti kapitána Granta* (1940), *Nový hrabě Monte Christo* (1941, varianta 1949 + slovenský *Matěj Šándor* z roku 1956, který také disponuje novou perokresbou), *Tajemství pralesa* (1942), *Hvězda Jihu* (1948, slovenská varianta 1955), *Zemí šelem* (1948, varianta 1949) a *Pět neděl v balónu* (vyšel poprvé teprve roku 2009 jako adaptace Ondřeje Neffa).

Od Vilímka oproti tomu už není slovenské vydání *Země kožešin* (V krajine kožušin, 1950), *Ocelové město* (Bratislava 1954) a (česká) *Podivuhodná dobrodružství výpravy Barsacovy* (1951, roku 1956 vyšly rovněž slovensky). Suma sumárum tak Burian „omaloval“ čtrnáct verneovek, ale nutno dodat, že například *Do středu Země* obsahuje jen dva jeho obrázky. Čistě jen obálky dodal pak patnácti dalším Vernovým titulům, a to těmto: *Ledová sfinga* (1929), *Dobrodružství kapitána Hatterase* (1930), *Milionář na cestách* (1930), *Plující město* (1930), *V pustinách australských* (1930), *Bezejmenná rodina* (1931), *Sever proti Jihu* (1931), *Zmatek nad zmatek* (1931, slovensky 1955 jako *Všetko naopak*), *Tajemství babylónské* (1936), *Černá Indie* (1937, správně se mělo psát *Černé indie*), *Archipel v plamenech*, *Dobrodružná závěť*, *Dva robinsoni*, *Klaudius Bombarnak* a *Vynález zkázy*.

Přičtíme však i devět obálek (1939-41) k dílům „českého Verna“ J. M. Trosky (1939-41) anebo ilustrace Assolantova *Hrdinného kapitána Korkorána* (1935, slovensky 1942). Rovněž „italského Verna“ Luigi Mottu směl Burian výtvarně doplnit – v případě románů *Jižní vítr*, *Plenitelé Polynésie* a *Tajemství Indického moře* (vše 1929) – a k šesti dalším jeho románům zhotovil (počínaje rokem 1927) aspoň obálky.

Další vernové čekali; nesmíme zapomenout ani na Karla Hloucha a jeho *Dům v oblacích* (1929) či *Modré mravence* (1931), přičemž tentýž Karel Hloucha pronikl i do pátého ročníku edice S puškou a lasem (*Řid'te loď k Pacifiku*, 1937). U Vilímků mu Burian namaloval i obálku *Zakleté země*, tedy opět knihy s pravěkou tematikou.

Mistr se krom toho věnoval i dalšímu z našich vernů Františku Flosovi, přičemž ilustrace k Flosovu románu *Pod slun-*

cem rovníkovým jsou dokonce již z roku 1922. Následovaly *Supové Atlasu* (1929, varianta 1968), *Lovci kožišin* (1948, varianta 1964), *Na modrém Nilu* (1969), *Strycův odkaz* (1970), *Z pralesů Konga* (1971) a *Taje afrických pralesů* (1973). Ale nebyla to jen a jen vernovština, co mladého Buriana poutalo; jen málokterý Král dobrodružství unikl jeho štětci. Roku 1932 ilustroval i Dumasův román *Před bouří* (díly *Maratův sen* i *Slečna de la Bretonne*) a *Pamětem lékařovým* (1929, varianta 1937), *Monte Christovi* (1934) i Christovu pokračování *Pán světa* (1930) od Mutzelburga aspoň vymyslel obálky; jakožto k sedmi dalším dumasovkám.

Taky ovšem ilustroval Zolova *Tajemství Marseille* (1925, varianta 1932), Althellerova *Posledního náčelníka* (1931) a cooperovky *Lodivod* (1929) a *Poslední Mohykán* (1948). Nedošlo bohužel na vydání už přichystaného *Lovce jelenů* (1947). Týž román jen s Burianovou obálkou ale dospěl na pulty už roku 1928 a Mistr tenkrát zvládl taktéž obálky k *Vyzvědači* a *Stopaři* (1932). Roku 1947 mu ve Vídni vyšla i cooperovská kniha sestávající z částí *Der Wildtoter*, *Der letzte Mohikaner*, *Der Pfadfinder*, *Die Ansiedler* a *Die Prérie*.

To vše je krásné, ale ne pokaždé si mohl vybírat a navíc rád střídal žánry. Roku 1930 „mu“ tak vyšla i sci-fi O. W. Gaila *Raketou do Měsíce* a zrovna tak knížka zcela jiného typu *Tanečnice Ninon* L. A. Čarské. Od výše zmiňovaného Mukerzdžeho vy-

dal roku 1948 ještě knihu *Za Kárim v indické džungli*, avšak třetí Mukerdžího práce *Příběhy tygrího mláděte* už musela na vydání počkat do roku 1991.

Také Rudyard Kipling díky Burianovi zazářil jsa v malířově světě zastoupen *Stopkou a spol.* (1936), *Statečnými kapitány* (1937, varianty 1948 a 1970) a především *Mauglím* (1940), který pak vyšel s novým Burianovým doprovodem pod původním názvem *Knihá džunglí* na Slovensku (1957), ale s definitivními variantami přispěchal teprve budoucí Albatros (1965), přičemž poslední verze Burianových kreseb je z roku 1968.

Je nutno dodávat, že také k dalším Kiplingovým knihám udělal aspoň obálky?

A *Tarzan*? ptáte se. Jak už bylo nadhozeno, dvě obálky pro první tři díly *Tarzana* dodal Burian světu už roku 1920, ale jedenáct dalších teprve v letech 1937-39. Nejskvěleji ilustrované vydání prvých tarzanských románů však pochází teprve z let 1969-70.

A (další superman) *Nobody*? Tak toho se Mistr Burian (o kterém slovy Honzy Vyčítala zpívá „Greenhorn“ Josef Šimek) cele zhostil teprve roku 1977; nicméně obálky šesti dílů *Nobodyho* pocházejí už z roku 1937. A podobně to chodilo často. Pro Vi-

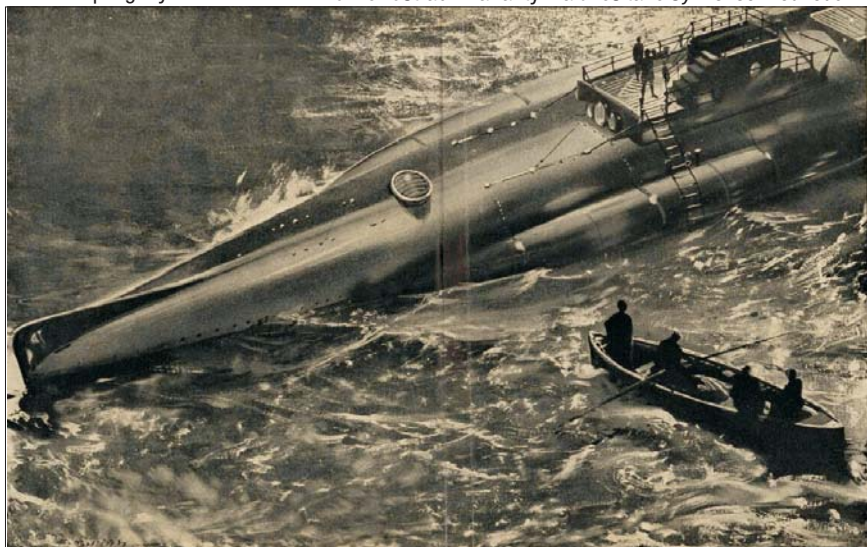
límka dělal taky šest svazků *Čečetkových Orlů velké armády* (1928-29), roku 1941 pak „spáchal“ i devět dalších obálek k Čečetkům výtvořím (včetně *Dvaatřiceti loupežníků* a *Židovky*) a „dovětek“ těchto spisů, román *Petr Brandl* vyšel teprve roku 1946.

A paleontolog Josef Augusta (1903-1968), Burianův přítel a opravdu osudový kolega? *Divy pravěta* ilustroval Burian již roku 1942 (Toužimský a Moravec) a Vilímek po válce vydal *Lovce jeskynních medvědů* (1947, další ilustrační varianty této knihy jsou z let 1958 a 1976). Také u Vilímka se objevilo Augustovo *Pravěké ptactvo* (1949) a Burian mezi roky 1941-71 vytvořil i deset souborů ilustrací pro knihy *Zavátý život* (1941), *Ztracený svět* (verze 1948, 1960, 1968), *Z hlubin pravěku* (1949 a 1959), *Zrození Venuše* (1960 a 1964), *Opolídé a předlitě* (1961) a *U pravěkých lovců* (1971). Aby toho nebylo málo, ilustroval i odborné Augustovy knihy *Neandrtálci* (1951), *Z pradějin člověka* a *Z pradějin tvorstva* (obě 1954), *Lovce mamutů a sobů* (1955), *Pradějiny koně* (1955), *Úvod do všeobecné paleontologie* (1956), knihu *Z pradějin života* (slovensky 1961) a šest dalších Augustových titulů v němčině. Mladou frontou nerealizována zůstává jen Augustova kniha *Pravěcí lovcí* (1960). Zato Burianovy obrázky provázejí odborné publikace pánů Špinara či Mazáka a Vágnerovu *Afriku – ráj a peklo zvířat* (1978).

Klíčovou se stala pro Buriana ovšem až spolupráce s Toužimským a Moravcem, která byla do konce roku 1933 (tehdy prchl ve všem už vyučený Moravec z nakladatelství Vilímek) jen kooperací s Toužimským. U něj taky vyšlo už roku 1928 Burianem ilustrované *Amicisovo Srdce*.

S budoucím nakladatelem Moravcem se Burian seznámil právě u Vilímka a nemohl toho již nikdy litovat. V legendární edici S puškou a lasem díky tomu přece ilustroval i tři další Altschellerovy romány *Za zlatem do země Siouxů* (1933), *Ztracení lovcí* (1936) a *Stopaři přední stráže* (1939) a především mayovky *Černý mustang* (1933, třetí varianta 1968) či *Ohnivá puška* (1935).

Různé ilustrační varianty má dnes také *Syn lovce medvědů*

(1958 i 1969), *Duch Llana Estacada* (1959) a jistě i třídlíný *Vinnetou* (1965 a verze 1966-67). K jedenácti mayovkách pak Burian nakreslil v letech 1931-33 aspoň obálky a pracoval rovněž pro Německo, když stvořil v padesátých letech i tučet obálek pro tamní vydání Karla Maye (a o úspěchu dvoudílného *Old Surehanda* (1971) v cizině si povíme ještě závěrem).

Moravcovi však Burian neoděkl nic ani k stáru, a tak ilustroval i *Válku bez skalpů* (1966) a román *Kleklí Petra, bílý otec Apačů* (1969). Také na prériích se zkrátka cítil doma, ale už roku 1933 česky první vyšla i kniha Terry Gredsteda *Hura-Kura, zelený náramek* následovaná ještě dalšími Gredstedovými romány *Zpívající šíp* a *Syn prérie*.

Roku 1937 se pak vynořily i Westermanův *Třetí důstojník, Lovci skalpů* z pera Thomase Mayne-Reida a Gollova *Dakota v ohni* a sedmý ročník edice S puškou a lasem (1938-39) představil taky šest bigglesovek. Roku 1946 navíc přišla edice Polnice s dodatkem *Biggles učí létat* (nikoli „Biggles se učí létat“) a román *Biggles jde do války* (1946) vyšel mimo tuto edici. Bohužel jen s jedinou, a to ještě odjinud převzatou Burianovou kresbou.

K osmi dalším bigglesovkám existují pak aspoň jeho obálky (1939-48), nicméně právě a nejlépe na „případě Bigglesové“ naznačme spolu s *největším naším znalcem Burianova díla Vladimírem Prokopem* problémy propojené s řádným i neřádným registrováním a sčítáním Burianových obrázků (cituji): *Například v knize Biggles od velbloudích stíhaček je barevná obálka totožná s obálkou sešitovou. Biggles vzdušný komodor má obálku původní, Modré nebezpečí obálku vytvořenou z ilustrace uvnitř knihy, Černý kondor a Biggles v Africe mají zase na obálkách ilustrace z knihy Třetí důstojník a Bigglesova letecká společnost má obálku totožnou s ilustrací z Modrého nebezpečí.*

Ještě však ke Karlu Mayovi. Toužimský a Moravec mu vě-

novali hned dvě řady: Velkou a tzv. malou; vydali mezi roky 1930-40 celkem 29 jeho románů, tedy pokud počítám i obě velikostní varianty prvního dílu *Vinnetoua Indiánské léto* (1930, jinak 1939) a obě dvě nové ilustrační verze *Černého mustanga* (1940) a *Ohnivě pušky* (1940), která byla podruhé doplněna povídkou *Jednooký Joe*.

Vinnetou tu vyšel v pěti svazcích a roku 1947 Burian ještě pro Slováky ilustroval *Červenomodrého Metuzaléma*. Toužimský a Moravec vydali však v letech 1934-35 třeba i pět románů Johna Retcliffa z cyklů *Od Bajkalu k Rudému moři* (dva) a *Kříž a půlměsíc* (tři) či deset cestopisů (1937-48) Vrázových počínaje *Jak mne oženili* přes trojdílný cyklus *Napříč rovníkovou Amerikou* (*Za poklady El Dorada*, *Taje amazonských pralesů*, *V zemi zlata a Inků*) a až k románu *Bílý d'ábel v Pekingu*.

Od Alberta Vojtěcha Friče vyslali pak na trh *Strýčka Indiána* (1935, nová varianta ilustrací je z roku 1956), *Dlouhého lovce* (1941, varianta 1955) a *Hadí ostrov* (1947) a připojili k fikci ještě *Černý ráj* (1948) Emila Holuba. Burianův doprovod k Holubovu *Jaru v Africe* a *Za řekou nesnázi* nicméně zůstává nevydán.

Co víc? V letech 1938-39 se v malířově podání objevily taky tři londonovky *Jerry z ostrovů* (1969, později vznikla i další varianta ilustrací), *Joe mezi piráty* a *Michal, bratr Jerryho*, na což na Slovensku navázali Londonovou knihou *Z polárných a jižních krajů* (1954) a *Děti slnka a mrazu* (1956). Roku 1970 pak vyšla ještě *Ztracená tvář*.

Toužimský a Moravec přivedli Buriana (v letech 1937, 1939 a 1946) i ke Štorchovým knihám *Lovci mamutů*, *Lovci mamutů ještě po pěti letech*, *Osada Havranů* a *Hrdinská pouť*, přičemž ty poslední dvě vyšly společně pod titulem *Statečné mládí* (a roku 1954 pak jako *Osada Havranů*, přičemž *Hrdinská pouť* je od roku 1976 přejmenována na *Volání rodu*).

V letech 1947-71 vzniklo však i dalších jedenáct souborů

ilustrací Eduarda Štorcha, a to čtyři nové verze *Lovců mamutů*, dvě verze *Hrdiny Nika*, obrázky k dalším šesti štorchovkám a obálky ještě k pěti. U Toužimského a Moravce ilustroval pak Burian rovněž Běhounkovu *Knihu Robinsonů* (1944, německá verze 1949), a sice tímto dalším českému Vernovi dělal v letech 1946-48 hned tři obálky, ale doopravdy se stihl vrátit k Běhounkově dílu až po jeho smrti, a to roku 1977 *Kletbou zlata*.

Jako by toho stále nebylo dost, nepatrně odbočme. V letech 1933-38, 1947 a 1957 vytvořil totiž Burian i jedenáct zajímavých kalendářů počínaje tím *Kulíkovými veselými* (ty byly tři), přes *Kalendáře Legiobanky* (také tři), po *Vomáčkův veselý kalendář na rok 1937* (1936), *Vojenský jubilejní kalendář* (1938) a *Švanda-kalendář na rok 1947*.

A to, co v našem výčtu nyní následuje, se snad dá nazývat i kuriozitami. Tak např. se jedná o Šebovo vydání Herlošovy *Arabelly* (1927), o Puškinova *Pugačevština* (z téhož roku), o *Piráty a bukanýry* (1934) Berty Ženatého, o *Rozvědčíka Sášu* (1938) od Vládi Ziky. K šesti dalším Zikovým knížkám udělal Burian aspoň obálky. A z jedné strany zde stojí *Hana Otakara Haeringa* (1948) a z druhé *Pohorská vesnice* (1942) a *Babička a Pohádky* (obě 1940) od Němcové, ale Burian ilustroval i dva romány J. O. Curwooda (*Zlaté údolí*, 1934, *Muži statečných srdcí*, 1935) a ke třem dalším curwoodovkám dodal obálky. Svými obrázky pak doplnil i dva romány Zana Greye *Po neznáme řece džungle* (1936, to včetně povídek *Don a Stopař vlků*) a *Vítr smrti* (1978), nicméně Greyovy *Schody z písku* už nevyšly. Škoda, avšak máme k dispozici 28 dalších greyovek s Burianovou obálkou, jakožto mi romány Francise Breta Harta *Ztraceni v pustině* (1958, varianta 1970) a *Gabriel Conroy* (1976).

Dva mocné kultury se pak proluly v Kobesově vydání *Hochů od Bobří řeky* (1937) a *Chaty v Jezerní kotlině* (1939), po čemž dodal Burian obálky i foglarovkám *Boj o první místo*, *Historie Svorné sedmy* a *Pod junáckou vlajkou*.

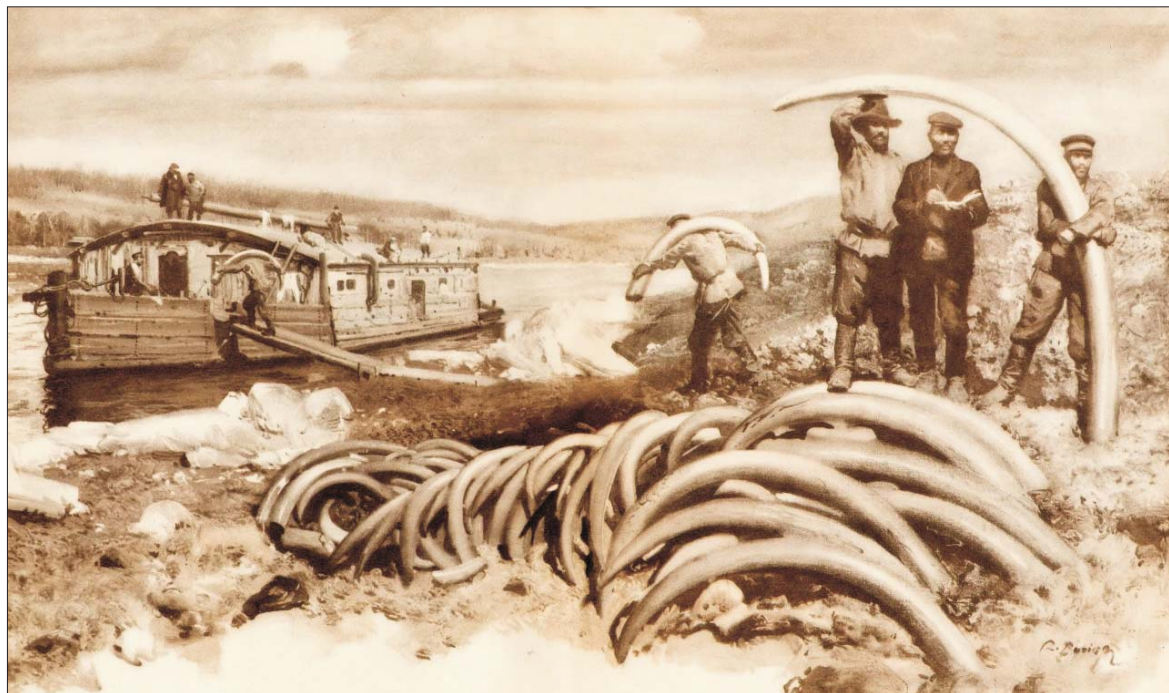
Už ne tak výrazný kult obestírá dodnes knihy dalšího skauta Jaroslava Nováka: roku 1939 vytvořil Burian obálku pro jeho *Zelené jezero* a *Statečná srdce* roku 1941 i celá ilustroval.

Dalším „autorem chlapců“ býval i Miloš Kosina; tomu pomohl obrázky v knihách *Orlí stín* (1944) a *Poklady dobrodruhů* (1948), ale vytvořil taky obálky ke *Znamení stěly* a *Škuneru na obzoru*. A jeho záběru neunikl ani Arthur Ransome.

Roku 1947 tak vyšel *Boj o ostrov* (známý jsou navíc kvaše v této knize neužitě) a *Holubí pošta*, rok nato *Nechtěli jsme na moře* a *Tábor u tajuplného moře* a existují rovněž nezužitkované ilustrace i k dalším čtyřem ransomovkám *Trosečníci z Vlaštokvy*, *Zamrzlá loď kapitána Flinta*, *Prázdniny na moři* a *Boj o ostrov*.

A když se už pohupujeme na vlnách, dodejme, že Burian ilustroval i dva romány kapitána Marryata; ale jen *Dobrodružství kadeta Keenea* taky vyšlo (Albatros 1972), *Kormidelník Vlnovský* (Vilímek 1945) na vydání ještě čeká a poněkud v té souvislosti pochybují, že by (třeba) Ondřeje Neffa bavilo předtím ono dílko adaptovat.

Roku 1956 ilustroval Burian rovněž Plevova *Robinsona* (nová varianta 1958) a roku 1968 doplnil svými pracemi Defoeův *Dobrodružný život kapitána Singletona*. Roku 1956 vydal budoucí Albatros s jeho obrázky Obručevovu *Plutonii* a její slovenská varianta (1958) obsahuje tři nové perokresby. Legendárními pak bezesporu zůstává sedm Burianových olejů využitých v Zamarovského *Za sedmi divy světa* (SNDK 1963) a osobně mám velmi rád *Objevitele a dobyvatele* (SNDK 1962)

M. V. Kratochvíla a (samozřejmě) Součkovy *Velké otazníky* (SNDK 1967), které jsem, což je také pravda, objevoval i s již vytrhanými Burianovými obrázky. Pro pořádek tedy: v knize má být vlepeno osm reprodukcí olejů a ve vlastním textu najdete ještě tři Burianovy perokresby a tři jeho odjinud převzaté práce.

Buriana ovšem skutečně najdeme mnohde, a tak kupříkladu ilustroval v časopise *Ozvěny* (1935-36) Oppenheimovu detektivku *Podivná společnost*. Pro *Zlatou přišeru* téhož autora aspoň vytvořil obálku (1935). V Sobotě zas doplnil svými obrázky (1947-48) Greenův *Revolver na prodej* (kdo by to čekal) a v letech 1949-50 namaloval přehršli ilustrací i do časopisů *Vpřed* a *Vpřed*, pionýři. K Londonovi, ale třeba taky ke krácené verzi románu Howarda Fasta *Konec stopy (Do posledního muže)* či k povídce Foglarova spolupracovníka Karla Bureše *První porážka*.

A taky ke Kazancevově sci-fi *Host z vesmíru*. V letech 1958-78 se Burian navíc objevoval v Tomanově ABC a vytvořil pět jeho obálek. Uvnitř toho časopisu doprovodil mj. Batličku. V Květech (1967) zas Borovičkův text *Rudá kapela hraje Hitlerovi* (č. 36-40) a pro Pionýrskou stezku nakreslil v letech 1971-76 hned čtyřicet fascinujících obálek. Právě na stránkách tohoto časopisu taky ilustroval povídání Jaroslava Fencla a jiných o Vrázovi, Fričovi, Běhounkovi, Batličkovi, Holubovi, Heyerdahlovi, Elstnerovi, Welzlovi i Václavu Vratislavu z Mitrovic. Kreslil sem i obrázky k Wellsovu *Sestupu do propasti* a ilustracemi doplnil vlastní vzpomínky *Znal jsem Jegorova...* (23-24/1974).

Pro další časopis *Ohníček* dodával Burian už od roku 1953 typické kolorované perokresby a i u nich se opakují jména Kipling, London, Amicis, Vráz, Pařízek, Batlička a Gerstacker, ale taky Edvard Valenta (*Strýček Eskymák vypráví*) anebo Dickens (*Orlí hnízdo*).

Nejraděj ale vzpomínám na jeho spolupráci s měsíčníkem *Pionýr* (od 1954), pro který také posléze už nedokončil svou zřejmě poslední ilustraci. Právě v *Pionýru* ilustroval i Babulovu *Planetu tří sluncí* (1955) a *Přátele z Hadonoše* (1956), opět také H. G. Wellse (*Poklad v džungli*) a jistěže i Bradburyho díla (*Zahřmění*, *Volání v mlze*) anebo hned čtyři povídky zmíněného už Vlastislava Tomana *To*, *Příchod bohů*, *Bludný Holanďan* a *Zoo* (1963-84).

Burian však zpracoval třeba i *79 dní ve člunu* Z. K. Slabého, dílo Svatopluka Hrnčíře a zrovna tak Balzakovu *Královnou pouště* (1957) jako Hemingwayova (toreadora) *Neporaženého*. I Tichého horor *Přízrak létající hlavy* či *Příběhy z hlubin času* (téhož autora). A zvládl rovněž *Patnáctiletého korzára* od Louise Garneraye.

Je zajímavé, že se nikdy nedostal k Haggardovi, a snad i proto vytvořil roku 1963 aspoň portrét tohoto zakladatele fantasy.

Existuje krom toho mnoho knih čistě jen s Burianovými obálkami a namátkou zmiňme *Jana Husa* (1920) od Herloše, *Pekla zplozence* (1920) J. J. Kolára, *V mexických prériích* (1922) Gustava Aimarda, *Doktora Fu-Machu* (1924) Saxe Rohmera, *Od devíti do devíti* (1924) Lea Perutze (zasloužilo by reedici), Sueova *Atar-Gulla* (1927), třináct titulů (1927-30) Rexe Beache (1927-30), Benoitovy romány *Axella* a *Král malomocných* (1928), Sansonovy *Paměti pařížských katů* (1931), Weinfurterovu *Léčba nervů* (1931), Rommelovo *Polsko v boji se Sověty* (1933), Sabatinioho romány *Černá labuť* (1933) a *Zdeptaná lilie* (1934), knihy Kurta Siodmaka *Benningové se mstí* (1933) a *Až na konec světa* (1935), Wrenovy romány *Legie ztracených* (1933) a *Dobrodruh Maine* (1936), hned sedm fikerovek (33-36), dva romány Zdeňka Peukerta alias Edgara Collinse (1935, 1938), Biggersovu detektivku *Strážce klíčů* (1935) a sedmnáct svazků (1935-37) díla Jožo Nižnánského včetně *Čachtické paní* (1936) a historie o Beňovském. Nezapomeňme nakonec ani na tři romány Sira Waltera Scotta (35-36), *Stopování* (1935) a *Dějiny trampingu* (1940) Boba Hurikána, *Tři hochy v Habeši* a *Tři hochy za oceánem* Jeana De La Hire (1936) a na *Co vyprávěla Afrika dětem* (1941) Richarda Halliburtona. Ilustroval však i *Vyprahlé touhy* (1935) Jaroslava Havlička, Gulbranssenovu knihu *Věčně zpívají lesy* (1936) a dokonce Wodehouseovy legrace *Ukvapený Sam* (1934) a *Bill dobyvatel* (1935). V letech 1926-36 vytvořil i sedm obálek Sienskiewiczových románů a rovněž Františku Fajtlovi zrobil leteckou obálku k *Příteli mraků* (1947).

Připomeňme však i existenci řady dalších a stále bohužel nevydaných ilustračních doprovodů včetně obálky Buffalo Bilových pamětí (1939), *Chudých hrdinů* (1941) F. X. Svobody, *Old Basse* (1944) Čeňka Paclta, *Povídek malostranských* (Vilímek je tak chystal roku 1944), *Hiawaty* (Kosek 1944), *Malého lorda* (Hokr 1946) či knihy *Volejte 6x za minutu* od Vlasty Štáflové (1948). A „ležet“ tak zůstává dokonce Doylův *Ztracený svět* (1960).

Zdeněk Burian zemřel 1. července 1981 a hodnota jeho díla roste. Smysl jeho svěbytně heroického „života v tichu“ ale je nezpochybnitelný i bez ohledu na jakékoli finanční nuance.

„Nad Old Surehandem jsem se smál! Smál jsem se, když jsem si uvědomil, jak Burian v srdci Evropy zase jednou pobíl americké umělce žijící na Dalekém Západě na jejich vlastním poli. Měli jsme pár malířů Západu, kteří v tom vyznali. Charles Russela, Remingtona a něco málo skoro stejně dobrých. Všichni jsou mrtví. Nemůžu si vzpomenout na žádného žijícího, který by se kvalitou práce vyrovnal těmhle dvěma dílům Surehanda,“ napsal americký malíř Roy G. Krenkel roku 1972.

Ivo Fencel

Civilizační šok²

Část jedenáctá: Štíhlá, nebo vychrtlá?

Nelekejte se názvu kapitoly, o Američanech generace XL už jsem psal. Tentokrát bude řeč o státní správě. Ne, nepřeskakujte po přečtení předchozí věty celou kapitolu. Hodlám nezáživné téma vylíčit na pozadí nedávného skandálu v Massachusetts.

V Česku se v době, kdy píšu tuhle kapitolu, debatuje o zákonu o státní službě a nevyužitých miliardách z dotací Evropské unie. V souvislosti s tím se řeší jedna otázka: Má být státní aparát dobře živený, štíhlý, nebo vychrtlý? A do jaké míry je možné ho přiškrtnout, aniž by stát ztratil schopnost vykonávat základní funkce, jako je vybírat daně, vyplácet důchody a defraudovat dotace z Bruselu.

V roce 2014 český stát platil 1,1 milionu zaměstnanců, to je víc než pětina pracujících v ČR. Jestli patříte k zastáncům utahování opasků, odhodláni vyházet je na dlažbu vám zkomplikuje fakt, že většinu z nich tvoří učitelé, policisté a hasiči. Zákonitě se nejvíc dá ušetřit tím, že přiškrtnete platy právě jim (což se odehrává už delší dobu). Druhá možnost je držet zkrátka vojáky, vězeňskou službu, sociálku, zdravotnictví nebo popeláře. Samotných státních úředníků je necelých 250 tisíc a těch ve vlastní státní správě dokonce jen 88 tisíc (r. 2014).

Když to porovnávám se situací v USA, zjišťuji, že byrokracie je zhruba stejná. Oba státy mají asi sto až sto dvacet obyvatel na jednoho úředníka státní správy. Spojené státy však mají menší podíl státních zaměstnanců (22 milionů) na počet obyvatel (316 milionů, r. 2013), stát tedy funguje efektivněji. To přesto, že USA jsou vůdčí silou světové diplomacie a jejich armáda tvoří páteř NATO. Takže vlastně suplují i funkce českého státu. Poslední věta vás možná zvedla ze židle. Jestli vás Američané stvůra a tvrdíte, že nejlépe ušetříme, když vystoupíme z NATO, Evropské unie a vyženeme úředníky, máte svým způsobem pravdu. Zbývá jen dořešit, jak bude český stát fungovat, kdo vám přinese důchod a kdo zabrání cizím vojákům, aby se neutábořili za vašim domem. Překreslování světových hranic už začalo.

Česko bývá v domácích sdělovacích prostředcích líčeno jako země zmítaná skandály a korupcí. Opilý prezident párkrát upadl, premiérova milenka nasadila tajnou službu na svoji sokyni a metanolová mafie otrávil národ. Na druhou stranu je třeba uznat, že stát se nehroučí, ozbrojený nepřítel se neshlukuje za hranicemi, sociální smír trvá a úroveň zdravotnictví je slušná. Řízení státu není tak zlé, jak si myslíme. Když jezdím na služební cesty, dostávám před odjezdem svodku o situaci v cílové zemi. Obsahuje informace o nutném očkování, úrovni kriminality, národních zvycích a politickém systému. Česko bylo v roce 2014 americkou agenturou hodnoceno jako standardní demokratická země, kde mladší generace mluví anglicky, nemusíte se bát vyhledat lékařskou pomoc a služby fungují. Varují před kapsáři v tramvaji, ale dušují se, že vás při krádeži nezastřílí. Politickou situaci hodnotí jako typicky střeoevropskou, vládní krize přicházejí v pravidelných cyklech, ale opilého prezidenta nezminili. Zvenku nás hodnotí lépe, než my

známkuje sami sebe. Český splín možná pramení z pocitu, že zlaté časy První republiky nebo socialismu jsou pryč. Zlaté časy? Politických afér bylo za První republiky víc než v Sodomě a Gomoře. V parlamentu seděla strana, která chystala ozbrojený převrat (proletářskou revoluci). Vnější ohrožení bylo tak silné, že jsme museli stavět monstrózní pohraniční opevnění. Marňě. Po pouhých dvaceti letech se první československý stát utopil v hnědém močálu. Po osvobození a komunistickém převratu vypukl optimismus, ale pokud jste ho s dělnickou třídou nesdíleli, fáráli jste v Jáchymově. Šedesátá léta byla o chlup vlídnější, jenže soudruzi, kteří diktaturu uvolnili, rychle změnili názor a podepsali, že tanky jsou jen pouliční dekorace. Z dalšího dějství bylo blivno všem. Z této perspektivy to vypadá, že zlaté časy jsou právě teď.

To však odbíhám, chtěl jsem psát o státní správě v Massachusetts. Díky tomu, že v Americe bylo vždycky víc příležitostí, jak uniknout z bídy, než v Evropě, nezrodily se tam dvě světové války ani komunistická diktatura. Proto v USA nezapustilo kořeny sociální cítění a nesnaží se křečovitě udržet sociální stát z obavy, aby někdo nezvedl srp a kladivo. V Česku se sociálním státem od Sametové revoluce přímo zaklínáme. Proto budujeme mohutnější státní správu, než považují za oceánem za nezbytné. Američané vyznávají heslo Benjamina Franklina „pomož si sám a Bůh ti pomůže“, ale v Massachusetts už není žádný surový kapitalismus, jak nás učili ve škole. Ty časy jsou pryč a sociální programy existují. Stát pomáhá potřebným, pokud mají dost rozumu a dokážou záchrannou síť využít. V posledních patnácti letech jsem však zaznamenal trend, který posílila ekonomická krize. Šetří se, kde se dá, včetně státní správy.

Je těžké to ocenit, ale dobrá státní správa je drahá a *musí* být mírně přebujelá, protože systém potřebuje rezervní kapacity. To kvůli zcela předvídatelné eventualitě, že se běžný státní provoz čas od času zvrhne do nepředvídatelné krize. Američané to vědí, ale nedokážou s tím nic dělat. Ekonomika pokulhává, stát musí šetřit. Jeho spásou se stává soukromý sektor neboli kontraktoři. Funguje to podobně jako ve velkých farmaceutických společnostech. Některé části vývoje léčiv firmy předávají kontraktním laboratorům. Počínaje základním výzkumem, studiem toxicity na bakteriích, klinickými testy na zvířatech, analýzami vzorků a konče papírováním, všechno zadávají menším a levnějším subkontraktorům. Farmaceutické firmy sice postupně ztrácejí kontrolu nad svým vývojem léčiv, ale na tom nesejde, hlavně že je to levnější. Bude to fungovat báječně do té doby, než začnou umírat pacienti. Pak se ukáže, že nikdo neví, kde se stala chyba a kdo za to nese odpovědnost.

NASA vyrazila stejným směrem. Stát jí škrtí, takže organizace funguje s osmnácti tisíci zaměstnanci a čtyřiceti tisíci kontraktory. Nové soukromé kosmické lodě jsou úžasné, ale faktem zůstává, že NASA je závislá na taxikářích. Dnes jsou to Rusové, zítra soukromníci. Školství je na tom podobně. Nejen univerzity, ale i základní školství je už z velké části soukromé. Rodiče zaplatí a firmy zajistí servis. Stát jim do toho sice kecá a

žáky testuje, jenže jestli se oblíbené soukromé školy stanou ještě oblíbenější, dovedu si představit, že se zprivatizuje celé základní školství. Pak získají kontraktori možnost učit to, co uznají za vhodné. Uznávám, že možná i víc naučí, ale to, že stát postupně přichází o své veřejné prospěšné funkce, s sebou nese rizika. Co až se zprivatizuje zdravotnictví, sociálka, kontrola potravin, policie, ministerstvo obrany? Už dnes spousta firem přestala spoléhat na policii a budují si vlastní bezpečnostní služby. Vysloužilců z Iráku je v Americe spousta a každý potřebuje nějak uplatnit svou kvalifikaci. I Edward Snowden pracoval pro CIA jako kontraktor, přesto vynesl víc informací než největší zrádci v dějinách agentury.

To, že s odlivem peněz státní správa chátrá, chci doložit na případu chemičky, která pracovala v Hintonově státní laboratoři a analyzovala vzorky drog v kriminálních případech. Annie Dookhan, tichá a nenápadná žena, byla zatčena 28. září 2012. Stala se hlavní osobou skandálu, jehož ohlasy hýbou kriminální justicí Massachusetts dodnes. Případ mě zaujal nejen proto, že Annie pracovala ve stejném oboru jako já (analytická chemie) a bydlela o pár ulic dál, ale proto, že ukázala, jak stát vyhnívá zevnitř.

Příběh se vyvíjel takto: Mladá dívka z Trinidadu se po přestěhování do USA stala ambiciózní Američankou. Už na střední škole toužila vyniknout, občas za každou cenu. Pocházela z chudé imigrantské rodiny, ale kolegům ve škole a zaměstnání tvrdila, že rodiče jsou lékaři. Z nejasných důvodů musela opustit Regis College ve Westonu (vykopli ji, ale důvody nejsou známy) a pokračovala ve studiu na University of Massachusetts v Bostonu. Tam získala bakaláře, do životopisu si však napsala, že má titul Master of Science, případně že studuje na doktorát. Její vlastnost líčit se v lepším světle, než odpovídalo skutečnosti, vedla k několika konfliktům s kolegy v práci, ale Annie byla inteligentní a snaživá, takže ji nadřízení hodnotili kladně. Po několika letech nastoupila v Hintonově státní laboratoři, která pro policii analyzuje vzorky v drogových kauzách. Od prvního dne pracovala v větším nasazením než ostatní a vršila přesčasy na úkor rodiny. Sama o sobě mluvila jako o pátéi týmu a tvrdila, že má vyšší pracovní nasazení. Kolegové ji za to nemilovali, ale šéfům to nevadilo. Jejich přízeň vydržela i přesto, že Annie nějakým záhadným způsobem zpracovala trojnásobný počet vzorků než ostatní laboranti, kteří už v oboru pracovali léta. Brzo po jejím nástupu v roce 2004 ji povýšili a ona stále zvyšovala výkon. Nešlo jí o peníze, ale o prestiž. Když státní nadřízení potřebovali expresní analýzy v drogových případech (asi to znáte z televizních detektivek), telefonovali přímo jí. V některých případech náklonnost a touha zalíbit se přerostla do flirtování a výrobu výsledků na zakázku.

Brzo začalo být podezřelé, že Annie stále zvyšuje výkonost, přestože většinu času stráví na počítači. Také se proflákl její přibarvený životopis a fakt, že občas „analyzovala“ vzorky, ke kterým neměla vůbec přístup (r. 2007). Situace se zhoršila, když se přišlo na to, že občas padělá podpis nadřízeného. Jenže ani pak si nedala pohov a začala produkovat absurdně vysoký počet analýz. Poté, co si na ni stěžovali kolegové, prošla v roce 2010 prověrkou, ale analytické protokoly byly for-

málně v pořádku. Při re-analýzách se ukázalo, že některé vzorky vůbec neobsahují drogy, ale Annie pořád pochybnosti ustála. Případně do zkumavky tajně nasykala trochu kokainu, aby vše vyšlo, jak má. Protože byla uctivá, pracovitá a nevyskakovala si, nadřízení ji stále považovali za spolehlivého tahouna.

Jednou to však prasknout muselo. Indicií bylo příliš mnoho a do případu se vložila policie. Při prvním výslechu se Annie sešypala. Přiznala, že produktivitu zvyšovala tak, že se mrkla na vzorek proti světlu a vyplnila analytický protokol. Občas ho napsala tak, jak vyšetřovatelé potřebovali, aby zdárně uzavřeli případ. Annie se chtěla zalíbit za každou cenu. Hřálo ji uznání, že je duší laboratoře a detektivové se na ni obracejí o pomoc. Chvála státních žalobců jí zvyšovala kredit u nadřízených. Všechno by fungovalo k všeobecné spokojenosti dodnes, nebýt nespokojených spolupracovníků a pár křivě nařčených odsouzených, kteří se dožadovali spravedlnosti.

Když se aféra provalila, začala se Hintonova státní laboratoř hroutit jako domino. Vyšetřovatelé spočítali, že Dookhan testovala víc než šedesát tisíc vzorků. Znehodnotila férový soudní proces u čtyřiceti tisíc odsouzených, jejichž případy musely být zpětně otevřeny. Obhájci se chytili příležitosti a tvrdili, že Annie měla přístup ke všem vzorkům v laboratoři a prokazatelně s některými manipulovala, takže je mohla „osladit“ podle zadání. To vedlo k dalším zpochybněným případům a propouštění vězňů. Jedna maličká chemička dokázala vygumovat víc případů než Klausova amnestie. Aféře se začalo přezdívat Fukušima soudních laboratoří.

Postupem času vyplývaly na povrch všechny skutečnosti a padli dva šéfové laboratoře. Rezignoval státní návladní, který měl k Annie „příliš důvěrný poměr“. Státní laboratoř byla uzavřena a chemici museli hledat práci jinde. Guvernér Massachusetts Deval Patrick (Obamův kamarád) prohlásil, že stát musel utratit osm a půl milionu dolarů na vyšetřování starých případů. Přes tři sta vězňů muselo být propuštěno, tisíce doufá, že je budou následovat. Důvěra ve férovost soudního procesu byla ořesena.

Na první pohled je vina jasná. Jedna ješitná ženská chtěla vzít spravedlnost do vlastních rukou. Státní návladní potírali drogové zločince a ona jim chtěla pomoci. Vinu má také státní dozor, který selhal a umožnil jí léta podvádět. Jenže případ Annie Dookhan sahá mnohem dál. Odehrál se na pozadí války proti drogám a současného šetření státních prostředků.

Koncem šedesátých let se děti květin naučily radovat ze života, kouřit a šňupat. Trh se rozmáhal a s ním i znechucení společnosti. V červnu roku 1971 prezident Nixon vyhlásil drogám válku. Posílil policejní sbor a Kongres postupně přijímal stále tvrdší zákony včetně takzvaných „minimálních trestů“ za distribuci drog. Přineslo to hmatatelný výsledek: Z drog se stal lukrativní zločin a počet lidí sedících ve vězení se od roku 1980 zvýšil pětadvacetkrát. Policie věnuje drogám tolik úsilí, že se jí nedostává času na ostatní případy. V roce 1965 bylo vyřešeno 91 % vražd, nyní je úspěšnost jen 61 %.

Počet drogových zločinů je obrovský. Nápravná zařízení USA naplnili dealeři, závisláci na pokraji sebezničení, kteří pěstovali na zahradě víc než sto rostlinek marihuany, a studentí

chemie, kteří vařili metamfetamin. Na tom, jak do toho spadli, už dnes nesejde. Podle zákona o povinné sazbě dostali od deseti do dvaceti let.

Velký počet případů znamená velký počet pytlíčků s bílým práškem. Ty musí někdo analyzovat, zvážit a vyplnit protokol. Pár gramů miň nebo víc, nebo typ omamné látky rozhoduje o tom, kdo dostane podmínku a kdo jde sedět na tvrdo. O tom všem rozhodovala Annie Dookhan. Státní laborky jsou zahlcené prací. Na analýzy se běžně čeká dlouhé týdny a složité kriminální případy stojí. Proces se často zasekne na tom, že nejsou chemikové, protože stát nemá na výplaty. Před aférou měla Hintonova státní laboratoř pět chemiků, když ji znovu otevřeli, počet analytiků zvýšili na dvacet. A stále to nestačí. Tento fakt osvětluje, proč měli šéfové Annie Dookhan tak v oblíbě. Pracovala rychle a usilovně. Díky ní nemuseli stále řešit stížnosti policie na pomalý proces. Jejich prémie závisely na produktivitě laboratoře. Přestože občas bylo Annino počínání podezřelé, šéfové do toho nechtěli šfourat, protože potřebovali výsledky.

Annie Dookhan skončila v base a všechno se vrací ke starým pořádkům. Státní dozor stále nestihá a uvažuje se o přesunu zodpovědnosti s testováním vzorků na kontraktory. Jenže dá se věřit soukromé laborce, jejíž hlavní motivací je zisk? Co když drogový kartel nabídne tučný úplatek, aby výsledky dopadly v jeho prospěch? Když stát neuhlídá své zaměstnance, ohlídá si kontraktory? Ohlídá si poměry v soukromých věznicích, když nezvládá provozovat věznice státní?

Je dost možné, že o Annie Dookhan jednou natočí film. Buď to nějaký nezávislý film s nízkým rozpočtem, protože pro Hollywood není příběh zmatené chemičky dostatečně líbivý a nemá jasný konec.

Mě osobně na případu nejvíc překvapilo to, že v Americe, kde se všichni navzájem soudí, je dnes ticho po pěšině. Čtyřicet tisíc případů je obrovské číslo, a přece nikdo v televizním zpravodajství nekřičí, že je nevinný! Nikdo nežádá miliony za ztracená léta života. Ve věznicích nevyputky vzpoury mklů. Z toho usuzuji, že většina odsouzených byli skuteční drogoví kriminálníci. Důkazní materiál neprošel řádnou analýzou, ale bílý prášek byl skutečně kokain. Jsou známy případy několika nešťastníků, kteří šli sedět na delší dobu, než museli, ale ani tady jsem nezaznamenal sympatie veřejnosti. Annie Dookhan byla soudkyně, která nepřátelům lidu nakládala, co si zaslouží. Morální odsudky neslyším ani od svých kolegů v práci. Kam se poděl pověstný americký smysl pro právo a spravedlnost?

Bohužel, díky podvyživené státní správě se možná dočkáme ještě horších případů. Vlastně už to začalo. Stačí se podívat na případ dítěte, které sociálce vypadlo ze seznamu, a úředníci to zjistili, až když našli jeho mrtvé tělo. Nebo případ distribuční lékárny v Massachusetts, která produkovala injekční přípravky kontaminované meningitidou a zabila šedesát čtyři pacientů. V obou případech selhal státní dozor.

Jak vidíte, aféry se neodehrávají jen v Česku a metanol není tím nejhorším, čím vás stát může zahubit. Někdy může být nebezpečná i vychrlá státní správa.

Martin Gilar

Výuka matematiky včera, dnes a zítra

1. Výuka matematiky v 50. letech

Dřevorubec prodá náklad dřeva za 100 dolarů. Náklady na produkci jsou 4/5 ceny. Jaký je jeho zisk?

2. Výuka matematiky v 70. letech

Dřevorubec prodá náklad dřeva za 100 dolarů. Náklady na produkci jsou 4/5 ceny neboli 80 dolarů. Jaký je jeho zisk?

3. Výuka matematiky v 80. letech

Dřevorubec prodá náklad dřeva za 100 dolarů. Náklady na produkci jsou 80 dolarů. Docílil zisku? Ano nebo Ne

4. Výuka matematiky v 90. letech

Dřevorubec prodá náklad dřeva za 100 dolarů. Náklady na produkci jsou 80 dolarů a jeho zisk je 20 dolarů. Vaše zadání: Podtrhněte číslo 20.

5. Výuka matematiky po roce 2000

Dřevorubec porazí krásný les, protože je sobecký, bezohledný a nezajímá ho ochrana životního prostředí zvířat ani ochrana našich lesů.

Činí tak proto, aby dosáhl zisku 20 dolarů.

Co si myslíte o tomto způsobu obživy?

Námět na celotřídní diskusi po odpovědi na tuto otázku:

Jak se cítí ptáci a veverky, když dřevorubec podřezává jejich domovy?

(Žádná odpověď není špatná, neobávejte se ale svobodně vyjádřit své pocity, tedy hněv, rozhořčení, pocit méněcennosti, bezmoci atd.)

Pokud budete po skončení zkoušky potřebovat psychologickou pomoc, jsou vám k dispozici poradci, kteří vám pomohou přizpůsobit se zlu reálného světa.

6. Výuka matematiky v roce 2050

80 دولاراً. كيف هاتش يرو تببيع لكارلوا من زهاب لكثير من المال ولم؟ 100 دولار. تكلفة الاین تاج

Jak nobelista sir Tim Hunt do neštěstí přišel

„Je zvláštní, že takový šovinistický hulvát jako já byl požádán, aby promluvil k vědkyním. Povím vám, jaký mám problém s děvčaty. Když jsou v laboratoři, stanou se tři věci: zamilujete se do nich, ony se zamilují do vás, a když je kritizujete, rozpláčou se. Možná bychom měli zřídit oddělené laboratoře pro chlapce a děvčata? A teď vážně. Ekonomický rozvoj Koreje na mě udělal veliký dojem. A vědkyně v něm určitě hrály důležitou roli. Věda potřebuje ženy, dělejte vědu navzdory všem překážkám a navzdory takovým obludám, jako jsem já,“ řekl při přípitku v Soulu a domů už přiletěl jako nezaměstnaný.

Časem s vědou - červen

● velkých činech vědy a techniky

O užitečnosti snění

Opravdu tvoří vědci jsou ti, kteří mají přístup ke svým snům.
(Albert Einstein)

Co mají společného acylpyrin, pestré barvy na trička a nukleové kyseliny? Podobně jako spousta dalších biologicky aktivních a/nebo technologicky významných sloučenin obsahuje jejich molekula kruh z atomů.

Historie jeho objevu se odehrála na benzenu. Ten byl objeven v roce 1825 ve svítíplynu a brzy chemikům zapeklil hlavy. Sumární vzorec této látky C_6H_6 jednoznačně svědčil pro nenasycenou sloučeninu, jenže benzen tak nereagoval (klasickým důkazem přítomnosti násobné vazby je odbarvování bromové vody). Do počátku 60. let 19. století nahromadili chemikové o reakcích benzenu i dalších látek s podobně výrazným oděrem (proto se jim začalo říkat aromatické) řadu poznatků, které se vymykaly všem dosavadním teoriím o chemické struktuře.

A tady vstupuje na scénu Friedrich August Kekulé. Jeho prapředkové emigrovali po Bílé hoře ze Slánska, on už se narodil v Darmstadtu. Vystudoval chemii a brzy prorazil s objevem čtyřvaznosti uhlíkových atomů a schopnosti jejich lineárního řetězení. Způsob, jakým na to přišel, byl pro něho příznačný: „Za svého pobytu v Londýně [v tamější Royal College od Chemistry, FH], bylo to roku 1854, bydlel jsem delší dobu na Clapham Road... Vracel jsem se zase jednou za krásného letního večera posledním omnibusem už pustými ulicemi. Seděl jsem jako outsider na střeše. Pohroužil jsem se do snění. Tu se roztančily před mýma očima atomy. Vídával jsem je vždy v pohybu, tyto malé bytůstky, ale nepodařilo se mi nikdy rozluštit způsob jejich pohybu. Tehdy jsem viděl, jak se často dvě maličké postavičky [vodíky] sdružovaly v páry, jak velké [uhlíky] objaly dvě maličké, jak se tři, ba i čtyři maličké vzaly do náruče a jak se všechny rozvířily v divém rejži. Viděl jsem pak, jak velké tvoří řetězce a vlečou za sebou maličké... Zvolání průvodčího „Clapham Road!“ mě probudilo ze snění. Většinu noci jsem pak strávil tím, že jsem si alespoň načrtl tyto vidiny na papír a přičinil k tomu poznámky, které mi utkvěly v paměti.“

Kekulé snil rád, často a plodně: „Podobně se mi vedlo i s benzenovou hypotézou... Jednou se mi práce nedařila. Myšlenky se mi toulaly bůhvídkde. Otočil jsem židli ke krbu a upadl do polospánku. A opět se mi před očima roztančily atomy. Najednou nevelká skupina zůstala nenápadně v pozadí a můj du-

ševní zrak, vycvičený častým pozorováním takových vidin, rozlišil celé řady, které se otáčely, pohybovaly a svíjely jako hadi. A pojednou – co se stalo? Jeden had se zakousl do vlastního ocasu a celý obraz se mi před očima divoce roztočil. Jako by zasažen bleskem probral jsem se z dřímoty. Zbytek noci jsem věnoval poznámkám o tomto snu a propracoval jsem to, co se mi zdálo.“

Tohle se mu pravděpodobně stalo roku 1862 při pobytu v belgickém Gentu, nicméně o objevu kruhové struktury benzenu koluje více různých, vždy však „snových“ verzí. Všechny ukazují, že věda rozhodně nemusí být jenom rozum (podobně jako umění ne jen cit).

Návrh kruhového vzorce benzenu (onen pravidelný šestiúhelník připomínající buňku včelího plástu) Kekulé zveřejnil roku 1865 v Bulletinu Francouzské chemické společnosti. Ke třem dosud známým základním typům organických sloučenin – řadě etanu, etylenu (s dvojnou vazbou) a etinu/acetyleny (s trojnou vazbou) přibyl čtvrtý: benzenový/aromatický kruh (s „polodvojnou“ vazbou). Slavný August Wilhelm Hofmann, ředitel Royal College od Chemistry, na slavnostním shromáždění před její patronkou

královnou Viktorií o objevu benzenového jádra prohlásil: „Přiznám se tu před celým světem: Všechno, co jsem objevil a čeho jsem zatím dosáhl, dal bych za tuto jedinou myšlenku Augusta Kekulého, neboť ona je ryzím vědeckým poznáním.“

(Už v roce 1861 vyšel ve Vídni útlý spisek s názvem *Chemische Studien* od fyzika Johanna Josefa Loschmidta, rodáka z Karlových Varů, absolventa pražské univerzity, nakonec univerzitního profesora ve Vídni, který obsahoval stejný, jen trochu jinak znázorněný vzorec benzenu. Práce však zapadla.)

A jaký je Kekulého recept na to, aby sny ve vědě nekončily v podsvětí, ale dovedly na Olymp? „Naučme se snít, pak snad nalezneme pravdu; varujme se však uveřejnit sny, dokud jsme je nepřezkoušeli bdělým rozumem. Nespočetné částice duševního života naplňují vesmír a jen v několika citlivě laděných mozcích nalézají živnou půdu k vývoji. Tak se stane myšlenka, o níž nikdo neví, odkud pochází, živoucí skutečností, a mozek ji promění v čin.“

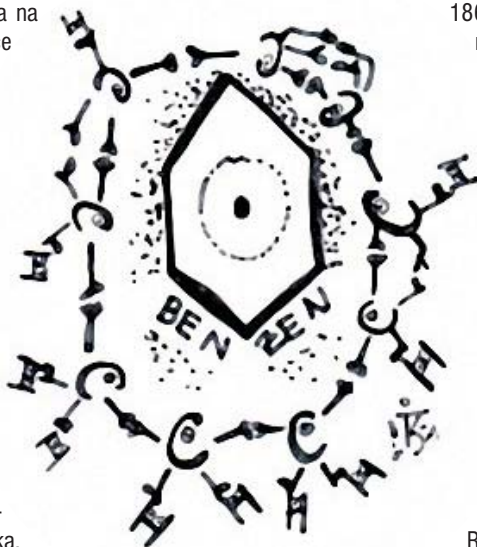
František Houdek

Odposlechnuto

Řecký lid právě za tance a zpěvu páchá kolektivní sebevraždu v přímém přenosu.

Zmrtvýchvstání ovšem není vyloučeno.

Twitter

Ze života bílých vran

Třeštění letitého popularizátora 41

Ze života bílých vran II

Na ztížené uplatnění mimořádně nadaných a svou věcí zaujatých jedinců ve společnosti mají patrně největší vliv dva faktory. První z nich vystihla česká filosofka vědy Albína Dratvo-ová: „Lidé geniální v abstraktním světě musí selhat ve světě drobných konkrét.“ Důsledky nepraktičnosti génia ducha v každodenním životě mohou být neutralizovány dobrým fungováním státních institucí (jsou-li vedeny promyšle- ně a skutečně v zájmu lidí) a vyspělostí občanského vědomí (když se všeobecně netolerují švindly a šlendriány). Opak ztěžuje život samozřejmě všem, avšak lidem nedosti vyzbrojeným pro každodenní hrdlení o samozřejmosti ho prakticky znemožňuje – takový Henri Poincaré, Norbert Wiener nebo Kurt Gödel by bez obětavé péče přátel a především manželék dost možná skončili v péči ústavů.

Druhý faktor popsal významný český botanik Bohumil Němec takto: „Nikdy není průměrný člověk tolik vystaven nebezpečí pronásledování a útisků jako génius. Proti němu se snadno sdružují nejomezenější lidé.“

Nechme teď génie jejich osobním slabínám a zaměříme se na to – co vlastně „obyčejní lidé“ proti geniům mají? Musím říct, že mě odjakživa fascinoval ten odvěký klinč dvou protichůdných společenských pohybů spojených s génii: anonymní klubko průměru v duchu zásady „buď budeš jako my, nebo táhni“ neúprosně odstředuje ty, kdož se výrazněji odlišují; nejraději by všechny ty nepředvídatelné veleduchy izolovali do odleh- lých ústavů s chráněnými laboratořemi a dílnami; totéž klubko však rádo cítí hrdost nad jejich výkony v umění stejně tak, jako dychtivě nasává tu část z výsledků vědy a techniky, které hoví lidské touze po dostatku a pohodlí.

Nu, podle mě je nevaživost k velikánům přirozená. On totiž ten tradovaný názor, že lidé jsou od přírody zvědaví a že dychtí po poznání, ne zcela odpovídá pravdě.

(Zvědavost je touha přicházet věcem na kloub, poznávat příčiny a souvislosti jevů. Je to kvalitativně vyšší stupeň rozumového projevu nežli konkrétnější, přizemnější a na prospěch cílená zvědavost. Když pračlověk uviděl skály, především byl zvědavý, zdali v nich nežije něco jedlého či nebezpečného, popřípadě zdali by se v nich nenašla jeskyně k úkrytu. Pokud byl navíc postižen zvědavostí, zajímalo ho třeba, proč skály vypadají tak diametrálně jinak než zeleň okolo... Zatímco zvědavost je užitečnou evoluční adaptací vlastní i vyš-

ším živočichům, zvědavost obnáší úsilí bez naděje přímého užitku, z hlediska šíření genů holá marnotratnost. Věda – na rozdíl od vynalézání – je tedy nepřirozená činnost.)

Pokud rozum není cílem přírody, nýbrž epifenomenem, vedlejším produktem slepé biologické evoluce, potom člověk nemá důvod být kdovíjak zvědavý. V takovém případě jsou zvědavci pouhým okrajem populace, géniové mezi zvědavci dokonce okrajem okraje. V souladu s tím pak většina lidí většinu života dává (i za cenu všelikých sebeklamů) přednost životu ve starém známém světě; změny, výjimky, jinakost, novoty je popouzejí, neznámo je děsí, a jelikož jeho poznávání bývá spojeno s neklidem, nepohodlím, někdy i rizikem, tak je raději ignorují nebo se snaží „poznávat“ pohodlnější zkratkou (třeba skrze spekulace, pověry, náboženskou víru).

Přítom obě strany, mlčící, pasivní, konzervativní většina i kypící, aktivní, progresivní intelektuální elita, se navzájem potřebují. Bez géníů bychom dodnes jezdili koňmo, orali volmo a mřeli na infekční choroby, na- proti tomu populace složená ze samých géníů by nepřežila první zimu. Elity sice rozšiřují škálu našich možností, ale s těmi možnostmi zacházíme my všichni, a tím utváříme podobu každodenního života. Kulturu bytí tak neurčují jen vynikající osamělci, ale především dominantní množina prostřednosti, ostatně obdobně jako výkladní skříň nevypovídá o kvalitě zboží a pořádku ve skladu. V této souvislosti nelze nezmínit myšlenku filologa a buditele Josefa Jungmanna: „Národy nečiní velikými především jejich velikáni, ale vyspělost nesčíslných průměrných lidí.“

Vzájemný vztah intelektuální elity a zá- stupů se formuje celá staletí a za neustálého jiskření. Pokud se zadaří a stát zároveň (však ono to všechno souvisí!) disponuje lépe fungujícími úřady i vyspělejšími občanstvem a jeho společnost je tudíž prostupnější pro talenty (směrem „vzhůru“) i novoty (smě- rem „dolů“), má ze svých géníů užitek – od Nobelových cen až k celkově méně upatřenému životu. Pokud ne, elita emigruje, průměrná většina zakrní a ze státu se stane levně pronajímaná montovna či překladistiše.

František Houdek

Odposlechnuto

Islámofobie: slovo vymyšlené fašisty a používané zbabělci k manipulaci hlupáků.

Christopher Hitchens

Odposlechnuto na sjezdu Asociace spisovatelů

KH Ventil, náš NYXový zvláštní zpravodaj na sjezdu Asociace spisovatelů, hlásí v přímém přenosu přes FB:

Sjezd spisovatelů: umrzlí bezdomovci a porevoluční pravicový extremismus jako výtky spisovatelské slepotě a pohodlí hned v prvním projevu předsedy Němce. A to ještě přijdou Bělohradský, Slačálek, Bělíček... mně se to určitě všecko zdá.

Milan Uhde vypráví o tom, jak mu jako ministři kultury dal na prdel úředník ministra financí, který mu nařídil snížit podporu kulturních časopisů. Jak si stěžoval na vládu a dověděl se, že to je v pořádku. (Jinak ovšem Uhde nakládá, jeho projev je ukázkový, další jeho lekce z rétoriky. Mladí čumí.)

Bělohradský začíná hustě: zprcal předřečníky za temnotu jejich příspěvků. Prý chce víc ironie. No jo, učitelské je nezapře. Vzpěť o padesátých letech prohlašuje, že byly legitimní na cestě k moci, „jenom se možná trochu víc vraždilo“.

Jan Němec a Adam Borzič poslouchají a drbou si brady. Ondřej Lipar má barevné tenisky. Martin Pecina předloktí. Holky s notýsky nehty na nohou. Celý to vypadá jako hipsta pionýrské tábor. Ale šlo čekat něco jiného?

Bělíček říká, že spor o angažovanost v české literatuře odhalil její neuralgický bod. Aha. Nikdo se prý nechopil úkolu zpracovat porevoluční společnost. Nadělali jsme tím dluhy. Aha. No to už říkal předseda Němec, jen místo neuralgie tvrdil, že česká poezie nezachytila jantar revolučních časů.

Bělíček říká, že požadavek angažovanosti byl vždy, všichni angažovanost chtěli, jen bylo třeba říct to nahlas. Dnes tím pojmem operují kritici i autoři. Má to všecko být chvála samozřejmě. Došlo se daleko: „každá dobrá báseň není angažovaná, ale angažované dílo může být dobrá báseň. Angažované dílo je výjimečné, protože chce někoho naštvat.“ Juchů.

Držitel Magnesie Litery za objev, režisér Pavel Göbl, který natáčí sjezd pro ČT, ukusuje jablko. Vítek Kremlička často chodí na záchod. Igor Malijevský pije pivo. Nemůžu si vzpomenout, jak se jmenuje ten pán, který fackoval Járu Tylpta, ale koumou v něm se nezapře: má najky.

Konečně něco zajímavého, Petra Hůlová má krásný šortky a nohy. A chce mluvit o lidech. Panejo. Každopádně už jsem to celé pochopil. Ty projevy jsou dlužené nepřednesené referáty ze základy. Malijevský si v tom vedru jde pro třetí nebo čtvrté pivo, Pavel Göbl dokusuje několikáté jablko. A Jara Rudiš si honí patku. Aspoň něco zůstalo normální.

Teď vážně: nečekal bych, že to někdy napíšu, ale Ondřej Slačálek má zatím jednoznačně nejlepší projev. Respektive je to první slušný projev. Ne že bych souhlasil, politicky vůbec, ale konečně to má někdo zajímavě postavený.

Všechno dobré musí jednou skončit, i Ventilovy reportáže psané na klíně:

První diskusní panel: hovoří se cosi o trojlístku slov moc, jazyk, spisovatel. Hůlová chválí Bělíčka za větu: když přestanou být autoři lhotejní ke společnosti, přestane být lhotejná ona

k nim. Aha. Bělohradský hovoří o tom, že ho dojalo, jak si Openhaimer při výbuchu atomovky vzpomněl na indickou báseň. Dost mě znervózňuje, že se furt tak vztahuje k zbraním. Asi mu jako děcku vzali pistolku. Balaščík se přiznal, že už nicemu nerozumí. Péřa Fischer se skutečně dojal a konečně se do těch slz i položil: nutí Jana Bělíčka, aby se vyjádřil k tomu, co řekl Salman Rushdie.

Pavel Göbl dojedl jablko a já jdu pryč. Najdete si na druhý blok někoho jiného.

KH Ventil

Nová vyšší střední třída

V letech před ukončením komunistického monopolu na moc jsem se dověděl o knize Milovana Djilase Nová třída. Autor v ní nově vyložil společenskou skutečnost v takzvaných socialistických zemích. Komunisté již nejsou důležití, ale jeho analýza vlády a nové vládnoucí třídy může být užitečná i dnes.

Když si přečtu některá veřejná vystoupení spisovatelů Asociace nebo úryvky z jejich děl, napadá mě, že jejich nespokojenost (a často až agresivita) je dána zatím neuspokojenou snahou zajistit si své místo v evropské vyšší střední třídě.

Část jejich tvorby sice vzniká za přispění evropských grantů a autoři se snaží odvděčit kritikou zaostalosti původního obyvatelstva, pardon, chtěl jsem říci svých spoluobčanů, ale to není způsob, jak se trvale zajistit.

Oč jednodušší to mají jejich žurnalističtí souputníci, kteří nemusí své názory balit do literatury (a snáze se citují):

Zkusme se trochu zasnít a představit si, že lidé jako Jiří X. Doležal, Martin Koller nebo Teodor Marjanovič nepřispívají svým verbálním hnojem do tak významných médií, jako je Reflex, Právo a MF DNES, a že je česká diskuse liberální a kultivovaná, že zkrátka více připomíná vyspělou Evropu. (Petr Bittner) V Česku zatím stále vítězí přesvědčení, že „politická korektnost“ je pokrytecký výmysl západních nihilistů, v Česku dáváme přednost nezkrotné autenticitě totálního buranství. (Stanislav Biler) Český odpor vůči katolicismu a náboženství jako takovému vede v nové době k nové netoleranci: rostoucímu odporu vůči muslimským přistěhovalcům. Odmítnutí pár desítek syrských uprchlíků českou vládou nebo absurdní spor o šátky na jedné škole jsou výrazem kolektivního nevědomí, jež se děsí projevů religiozity. Výsledkem je však stejně barbarický postoj, jaký zastává slovenský katolicismus, který se nevzdal svého fašistického dědictví. (Martin M. Šimečka).

Václav Vlk, který mě vedle Petra Hampla na tento fenomén upozornil, napsal: *Myslím, že než dojdeme k tomu, kde se tato nenávisť vůči svým kořenům bere, je potřeba je představit. Jsou relativně novou, polistopadovou intelektuální vrstvou. Jde o neformální sdružení lidí většinou ve středním věku, případně mladých v rozmezí od 18 do 35 let, kterým se říká „nová vyšší střední třída“. Jsou souputníky či výsekem nové skupiny zvané v USA „generace Millennials“. V praxi však zastávají názory dnešních západních šedesátníků, takzvané levicové generace roku osmašedesát, kteří obsadili špičky vlád v USA i Evropě.*

DOGMA

Avengers: Age of Ultron – ubrali na zábavě a přidali na po/citech. Stále je to velká výpravná bezchybná a nenuďící podívaná, jen ta čirá radost z práce zmizela a byla nahrazena zodpovědností. Stylově jde o podobný rozdíl jako mezi prvním a druhým Indianou Jonesem.

Temné kouty – nepříliš zručně natočený psychothriller o tom, jak jedné líné ženské v dětství vyvraždí rodinu skládající se z blbě matky a protivných sourozenců, a ona se po letech snaží vypátrat, jak to bylo doopravdy. Největší záhadou filmu je, komu z diváků by mohlo záležet na kterékoliv ze zúčastněných postav a tudíž i na pravdě... ..ovšem o divačkách toto zcela neplatí, a tak na to můžete zkusit vzít přítelkyni – ta moje byla spokojená.

Terminator Genisys – je nutno přijmout nezvratný fakt, že jde o restart. Pokud se s tím nehodláte smířit, nechoďte na něj, pokud ano, tak vás – ano, je to opravdu tak – víceméně pobaví. Je lepší a terminátorovstější než čtyřka, a pro někoho možná i než trojka; snad je možno prohlásit, že pokud považujete za nejlepší film série jedničku, bude se vám líbit méně než trojka, pokud dvojku, bude se vám líbit více. Genisys přišel o temný podtón a

ražení ode dna, na které se časem podívám znovu, což o všech restartech říct nemůžu.

Jo, a můžete-li, jděte na to do IMAXu a chyťte si svou lebku terminátora.

Filip Gotfrid

V Anglii, kde se prosazuje z hlediska sociologie nové rozdělení obyvatelstva na sedm tříd, se jí také říká nepřesně „zajištěná střední třída“. Protože tam už skutečně zajištěna je. Rozdělení navrhl britský sociolog Anthony Giddens ve své knize „Sociologie“ (vyd. 1992).

Tato vyšší střední třída u nás má některé shodné a jiné diametrálně rozdílné vlastnosti, než jaké jsou pro tuto skupinu charakteristické na Západě. Naše nová vyšší střední vrstva, hlavně ta část složená z intelektuálů, je ve svých postojích daleko agresivnější než stejná vrstva v západních státech. A to proto, že nemá svoji budoucnost tak zajištěnou jako jejich vzory na Západě, v dlouhodobě zakotvených společnostech. Proto se snaží vytvořit a pak rychle zakonzervovat stav, který je pro ně příznivý a který je většinou napodobeninou západního stylu.

Členy této skupiny u nás jsou většinou slušně vzdělaní absolventi vysokých (anebo jakoby vysokých škol), většina z nich hovoří nějakým západním jazykem. Mají za sebou často delší pobyt či studium na některé západní, ze své podstaty, jak je dnes na Západě zvykem, levicové anebo silně levicové školy.

Přes zjevnou celoevropskou podporu je adept sociálního vzestupu stále znepokojován možností, že dojná kráva pan-evropy prožívá (permanentní) krizi a nebude tu navzdý, na dru-

hé straně ani příčinlivý oportunista dnes nemá jasno v tom, ke komu spolehlivějšímu se přisát. Nabízí se sice Putin, ale to je jen krátkodobé řešení, je jen málo pravděpodobné, že zde bude déle než multi/kulturní politika EU. Navíc mnozí jednájí podle svého skutečného přesvědčení a přejít jinam by jim působilo nemalou emoční obtíž, což dále konzervuje současný stav.

Situaci popisuje Petr Robejšek: „[Legislativní i jiná] příčinnivost“ elit, snažících se dostat společnost pod kontrolu, vede k dalšímu zvyšování složitosti řídicích struktur a procedur. Roste tak i počet jejich vzájemných vztahů a v závislosti na tom klesá naděje tuto nadbytečnou složitost zvládat. Zdrojem rušivých vlivů a chyb se stala sama metoda vládnutí.

Krise lze za těchto okolností vnímat jako rozpad a samovolné zjednodušení příliš složitých struktur. Zároveň se jedná i o vynucenou revizi přehnaných ambic a o návrat na úroveň složitosti, která je snáze zvládnutelná; o redukci na to, co je podstatné a funkční. A konečně nám každé politické selhání zpětně umožní rozeznat, co bylo skutečně důležité. V tomto smyslu platí okřídlené pojetí krize jako šance. Tato šance však bohužel zůstává většinou nevyužita, protože elity odmítají revidovat svou filozofii vládnutí a chápou krizi pouze jako novou šanci rozběhnout se proti té samé zdi. Historie eurozóny je asi tím nejznámějším příkladem tohoto přístupu.

Z tisku a webu vybral a komentoval ZR

Vážení přátelé,

již od začátku roku pro vás připravujeme na 7.-8.11.2015 (sobota od 10.00 hod do neděle do 10.00 hod) další Bílcon s letošním tématem „humor ve sci-fi“.

Jako vždy, přespolní můžeme ubytovat již z pátku na sobotu, v pátek bude tradiční multimediální přednáška Fr. Vrbenské v bíloveckém muzeu a po přednášce do cca půlnoci zajdeme posmát se do prostor pod radnicí a otestovat letošní guláš.

Plní síly otevíráme podzemí v sobotu po deváté. A na co se těšit? No na humor – takže kromě podprdelníků vemte i kapesníky, bránice bude značně polechtaná. Město zainvestovalo do opravy topení, je tedy naděje, že budeme více nezávislí na vývoji počasí. Hosté, koncert na zámku Calm Season – duo zpořoviny tvořené naší členkou Terezií Kovalovou, Bar, přednášky, videostop, prohlídka zámku v okolí Bílovce, promítání a velmi dobrá parta anebo bačkory doma u televize – no vybírejte.

Bude Fr. Vrbenská, která možná přiveze i Editu Bromovou (Dufkovou), jednáme s překladatelem T. Pratchetta J. Kantůrkem. Z Polska doufáme, že přijedou Andrzej Sapkowski a Joanna Czaplinská a že přijedou Rakovci a Cholewovci, doufat nemusíme, to je jistota. Víte, že shodou okolností Cholewa překládá T. Pratchetta v Polsku? Už vidím jejich společný panel s naším hostem.

Možná se ukáže z Prahy Robert Pilch a další známé i nové tváře.

No, tady v této konkurenci zase letos svoji přednášku o Dickovi, kterou mi Aleš už tři roky upírá, zase neuplatním. Ale nevzdávám se, budu bojovat. Dick forever.

Zvoní mi telefon, a jaj jaj. Letos se Bílcon ruší.

Vznikl v 86 jako oslava mých narozenin a to bylo dobré kryptí a protože jsme v oněch letech byli v hluboké konspiraci a v podzemí jsme se zavřeli a jakékoliv odemknutí stálo viníka flašku. Škoda, že tuto tradici již nectíme.

Tak tedy volali z KLF, že klub rozhodl, že letos oslava mých narozenin nebude, bude totiž významnější oslava, a to Standa Strejda Otava je taky listopadový a to již 60 let.

Bílcon je mrtev, ať žije Strejdacon.

A to určitě poteče pivo zdarma, a v baru bude všechno, co Standa už nesmí, bo letos neměl zdravotně šťastný začátek roku, tak snad jej kamarádi potěší, a to v plné sestavě bez absencí. A kdo nemůže, tak aspoň na chvíli se stává. Letos bude foto u zámku s opravenou fasádou.

Kontaktujte nás přes KLF Ostrava (bilcon@klf-ostrava.cz), na mě (polacek61@gmail.com), Aleše (mudr.koval@tiscali.cz) nebo i přímo přes Strejdu (Stanislav.Otava@seznam.cz).

Pavel Poláček

INZERCE

Pronajmu částečně zařízený, zrekonstruovaný 2+kk na sídlišti Dědina v Praze 6.

Info v redakci IK

NON FICTION

Václav Vlk

Krvavé dozvuky války

Konec druhé světové války na českém území

Kniha populárního autora literatury faktu poutavým způsobem a na základě dodnes málo známých anebo zcela neznámých faktů (a to včetně dobových černobílých fotografií) ukazuje čtenáři tehdejší dění, jež mu bylo a dodnes bohužel je často předkládáno ve zkrácené podobě...

Václav Vlk st. je publicista a spisovatel, komentátor internetového deníku *Neviditelný pes*. Jako syn JUDr. Václava Vlka, člena odbojových organizací V boj a Předvoj, se začal zajímat o česko-německé vztahy a odbojovou činnost. Napsal několik sérií článků, například *Hrdinové, kteří se nehodili*; *Život, boje a smrt pod sedmi vlajkami*; *Đábel v líbezných krajině* a další. Za své práce byl vyznamenán Pamětní medailí k 70. výročí operace ANTHROPOID. Z části seriálu *Krvavé jaro 1945* uveřejňovaného na *Neviditelném psu* po úpravách a doplnění a spolupráci s historiky i pamětníky vznikla právě tato kniha.

Publikace se kladně vymyká svým pojetím – důrazem na fakta, byť jsou někdy až příliš drsná, a objasňováním příčin a následků tehdejších dějů. Celkem v pěti kapitolách (*Ohnivá přehra osvobození*; *Pekelná fáze konce války – transporty a pochody smrti*; *Masakr v Ústí*; *Živí mezi mrtvými a smrt z porcelánu*; *Praha: Vítězství?*) autor čtenářům nejprve představuje přehru osvobození, dále se věnuje málo známým koncentračním táborem na českém území, transportům a pochodům smrti a nevynechává ani takzvaný Masakr v Ústí, který se odehrál 31. 7. 1945.

Protektorát nebyl žádným osamoceným ostrůvkem v Evropě, ale jednou z posledních částí obsazené Evropy, kde se nacisté pokoušeli zachovat si vliv. V této dramatické chvíli na jaře 1945 stálo proti českému obyvatelstvu více než 1 200 000 mužů Wehrmachtu a Volsksstrumu a 68 000 mužů SS, podřízených polnímu maršálovi Ferdinandu Schörnerovi, zvanému též „krvavý pes“, který nechal popravovat i vlastní důstojníky a vojáky za „zbabělost“. Jeho úkolem bylo zachránit Protektorát pro Říši jako místo posledního odporu a využít čas pro separátní jednání se západními spojenci. Stále stoupající odboj a vypuknutí Pražského povstání a desítek dalších místních povstání zabránilo splnění těchto plánů.

V knize nechybí ani osobní vzpomínka autora přibližující dění na konci války v hlavním městě, jež nese název *Vítězství*, avšak s pomyslným otázkovým na konci...

„Národ přežil a vděčnost Rusku byla nesmírná. Budoucnost však nikdy nikdy nezná. Ani tehdy ne...“

Cosmopolis, Praha, 2015, 272 str., 349 Kč

